

BERGSTEIGER
DÖRFER
CORNISKE VASI

Baška grapa

neokrnjena narava in srčni ljudje

kratkodlakava popkoresa - endemit Baške grape
(Ilustracija - Tina Volarič)

Gorniške vasi so pobuda planinske zveze Avstrije (ÖAV), nemške planinske zveze (DAV), južnotirolske planinske zveze (AVS), slovenske planinske zveze (PZS), italijanske planinske zveze (CAI) in švicarske planinske zveze (SAC). Projekt skupaj upravljajo in razvijajo ter od ustanovitve leta 2008 predstavlja uresničevanje Alpske konvencije.

Vsebina

Ob vstopu Baške grape med goriške vasi	4
Vodi nas načelo »manj je več«	5
Spoštovani obiskovalci Baške grape in ljubitelji gora	6
Geografska lega	8
Dostopnost	14
Zgodovina	15
Gorniška preteklost	17
Naravne znamenitosti	20
Kulturne znamenitosti	26
Tehnične znamenitosti	28
Pohodništvo	30
Kolesarske ture	40
Plezalne smeri v Baški grapi	41
Turna smuka	42
Aktivnosti ob slabem vremenu	43
Posebnosti	45
Legende	46
Lokalna kulinarika	47
Javna prometna infrastruktura	48
Projektni partnerji: nastanitveni ponudniki in društva	50
Pomembni naslovi	51
Viri in literatura	53
Vodiči	54
Zemljevidi	54
Kolofon	54
Varna pot v gore	55

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI
RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO

ALPENKONVENTION
CONVENTION ALPINE
ALPSKA KONVENCIJA
CONVENZIONE DELLE ALPI

Občina Tolmin

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Baška grapa
karavna ljubi

Ob vstopu Baške grape med gorniške vasi

Z velikim zadovoljstvom vam ob pomembnem dogodku stojimo ob strani – vstopu Baške grape v mednarodno mrežo gorniških vasi. Gre za priznanje, ki presega meje posamezne skupnosti; je potrditev, da se tudi v današnjem času lahko živi v sožitju z naravo, s spoštovanjem do prostora, tradicije in ljudi.

Baška grapa je dolina, kakršnih je malo – odmaknjena, divja in prav zato toliko bolj pristna. Njena geografska odmaknjenost ji je podarila nekaj dragocenega: ohranjenost. Tu se zdi, kot da je čas počasnejši in življenje tesneje povezano z ritmom narave. Vendar pa grapa ni odrezana od sveta. Železnica že dolgo povezuje dolino na eni strani z Bohinjem in na drugi s Posočjem in jo tako umešča v srce dogajanja – v stik z obiskovalci, pohodniki, kolesarji in raziskovalci gorskega sveta. Skozi grapo se prebija tudi ozka cesta, s katere se odpirajo čudoviti razgledi na reko pod nami in zaselke na strmih pobočjih.

Ta edinstven preplet odmaknjenosti in odprtosti je pomembna vrednota današnjega časa. Baška grapa ni zgolj kraj, kamor se umaknemo, je kraj, ki odpira pogled na drugačen, bolj uravnotežen način življenja.

Dolina se lahko pohvali z izjemno naravno dediščino, kulturno pokrajino in bogato tradicijo, ki so jo oblikovali ljudje, trdo povezani z zemljo in gorami. Zato ni presenetljivo, da dolino

prečkata kar dve novi planinski poti: pohodniška pot Juliana Trail in turnokolesarska pot Juliana Bike. Grebene nad grapo pa že dolgo povezuje Slovenska planinska pot. Te poti ne le odpirajo vrata obiskovalcem, temveč prenašajo tudi sporočilo: da je mogoče obiskovati gore in doline z občutkom, spoštovanjem in odgovornostjo. V upanju, da bodo novi obiskovalci prispevali k ohranitvi življenja v zaselkih pod Poreznom in Tolminsko-Bohinjskimi gorami.

V Planinski zvezi Slovenije nas veseli, da se v Sloveniji širi mreža krajev, ki razumejo pomen sobivanja z gorami. Verjamemo, da so prav take zgodbe tiste, ki v svetu vedno hitrejšega tempa, podnebnih izzivov in izgubljanja identitet ponujajo upanje in navdih. Baška grapa s svojo naravno lepoto, vztrajnostjo svojih ljudi in z zavezanosostjo k sonaravnemu razvoju postaja pomemben člen te verige.

Iskrema hvala vsem, ki ste pomagali, da je ta vizija postala resničnost. Prepričan sem, da bo Baška grapa kot gorniška vas v mednarodni družini prispevala k bogastvu izkušenj, dobrih praks in predvsem k ohranjanju prvobitnosti gorskega sveta, ki ga imamo vsi tako radi.

Jože Rován,
predsednik Planinske zveze Slovenija

Vodi nas načelo »manj je več«

Spoštovani bralci in obiskovalci, z velikim veseljem vam v imenu Občine Tolmin predstavljamo Baško grapo kot novo članico mreže Goriških vasi. To ni zgolj čast, ampak tudi priložnost, da predstavimo našo skupno usmeritev: trajnostni razvoj, ki temelji na spoštovanju narave, kulturne krajine in življenjskega prostora domačinov.

Koncept Goriških vasi nas je takoj nagovoril. Tudi v Občini Tolmin namreč verjamemo, da je prihodnost naših krajev v iskanju ravnovesja med človekom in naravnim okoljem. Smo občina, ki se že vrsto let zaveda pomena ohranjanja naravnih vrednot in krajinske raznolikosti, obenem pa si prizadevamo za razvoj, ki temelji na kakovosti – ne na množičnosti. V turizmu nas vodi načelo »manj je več«, zato želimo obiskovalcem ponuditi pristna, trajnostno naravnana doživetja, ki ne obremenjujejo prostora, ampak ga bogatijo.

Z vključitvijo Baške grape v mednarodno mrežo Goriških vasi želimo ta načela še okrepiti in jih prenesti tudi v ta dragoceni, a pogosto spregledani del naše občine. Veseli nas, da se je skozi pripravo kandidature okrepila povezanost lokalne skupnosti. Ta proces je aktiviral številne posameznike in organizacije, razblinil meje med naselji in ustvaril močan občutek pripadnosti. V tem vidimo enega največjih uspehov projekta že zdaj.

Občina Tolmin bo tudi v prihodnje podpirala ta proces – s strokovno, organizacijsko in finančno podporo. Vrednote Goriških vasi so v popolnem sozvočju z našimi razvojnimi strategijami, zato verjamemo, da je vključitev Baške grape naraven in logičen korak naprej. Skupaj z vami želimo graditi skupnost, ki bo odprta, vključujoča in usmerjena v prihodnost – prihodnost, ki bo temeljila na odgovornem odnosu do narave in kulturne dediščine ter spoštovanju potreb lokalnega prebivalstva.

Baška grapa ima izjemen potencial – naravni, kulturni in človeški. Veselimo se, da vam bomo v tej brošuri lahko predstavili vse, kar ta edinstveni prostor ponuja. Še bolj pa se veselimo sodelovanja, povezovanja in skupnega ustvarjanja zgodb, ki bodo oblikovale prihodnost Baške grape kot ponosne članice družine Goriških vasi.

Vabljeni, da tudi vi doživite Baško grapo!

Alen Červ,
župan Občine Tolmin

Spoštovani obiskovalci Baške grape in ljubitelji gora

Z velikim veseljem vam predstavljamo knjižico *Baška grapa – Gorniška vas*, ki je nastala kot plod dolgoletnega dela, predanosti in ljubezni prebivalcev do našega edinstvenega okolja. Baška grapa s svojo divjo, neukročeno lepoto, bogato kulturno in naravno dediščino ter pristnimi ljudmi predstavlja neodkrit dragulj slovenskega turističnega zemljevida. Pridobitev naziva »Gorniška vas« potrdjuje naša prizadevanja za trajnostni razvoj, varovanje narave, ohranjanje tradicije in spodbujanje odgovornega obiskovanja te posebne doline ter njenih številnih razglednih vrhov. Knjižica vas vabi, da jo vzamete s seboj na pot – naj vam bo sopotnica pri raziskovanju skritih koticov, navdih za nove pohodniške podvige in opomnik, da naravo spoštujemo, kot spoštujemo drug drugega.

Tomaž Štenkler,
podžupan Občine Tolmin,
predsednik Planinskega društva Podbrdo

Baška grapa je območje, kjer narava ohranja svojo prvinskost, ljudje pa svojo toplino. Leta 2019 je delovna skupina predstavila Baško grapo mednarodnemu odboru Gornjskih vasi in pričela pot kandidature. Sledila je anketa med prebivalci ter zbiranje fotografij in video gradiva. Izkušnje o organizaciji smo pridobivali z obiski slovenskih gornjskih vasi, udeležbo na srečanjih in delom v odboru pri Planinski zvezi Slovenije.

V letih 2020 in 2021 so aktivnosti kljub epidemiji potekale naprej. Leta 2023 smo pripravili obsežno dokumentacijo o prebivalstvu, zemljiščih, naravni in kulturni dediščini. Skozi leto 2024 smo oblikovali vsebino brošure, ki prikazuje doživetja Baške grape v tesnem stiku z naravo. Sledila ji je tudi nova spletna stran. Jeseni 2024 smo območje uspešno predstavili v Innsbrucku, maja 2025 pa bomo v Stržiščah s slavnostnim podpisom postali del mreže Gornjskih vasi.

Projekt so soustvarjali: Alenka Zgaga, Tomaž Štenkler, Zdenko Torkar, Nik Obid, Ajda Torkar Štenkler, Uroš Mrak, Simon Dobravec in Dragana Maoduš ter pri nastajanju brošure še Olga Zgaga.

Baška grapa vas pričakuje – s svojo neokrnjeno naravo, srčnimi ljudmi in doživetji.

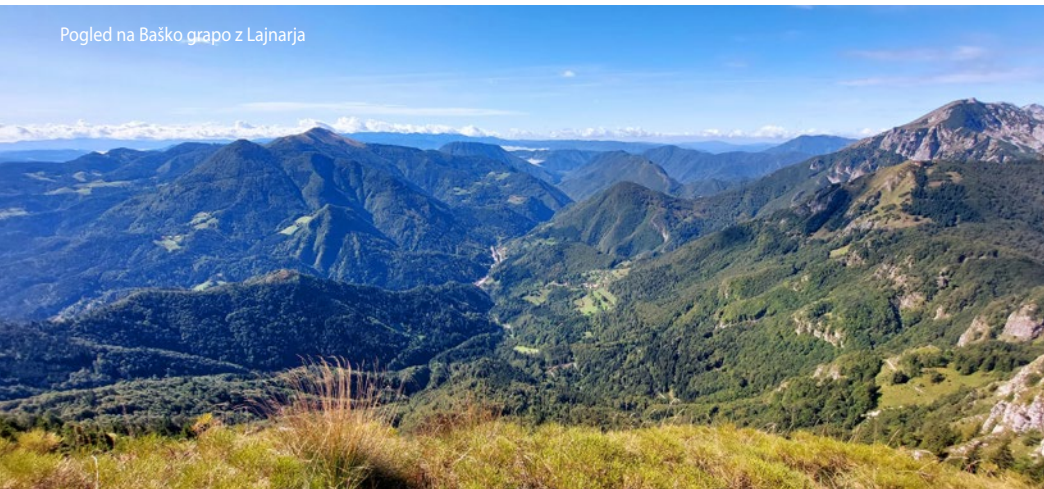
Alenka Zgaga
v imenu delovne skupine

Pogled s Črne prsti proti Poreznu

Geografska lega

Pogled na Baško grapo z Lajnarja

Baška grapa se nahaja na vzhodu tolminske občine med Petrovim Brdom in Bačo pri Modreju. Je ozka, ob reko Bačo stisnjena dolina, dolga okoli 30 km. V varnem naročju gora jo na severu varuje ogrlica Bohinjsko-Tolminskih gora, na jugu pa bedita nad njo Cerkljansko hribovje s Poreznom in Kojco ter Šentviška planota. Zaključuje se s travnato ravnico v Bači pri Modreju, kjer se reka Bača izliva v reko Idrijco. Med potjo se vanjo steka več potokov, ki so izdolbli težko dostopne grape s slikovitimi koriti in slapovi.

Kamninska sestava tal in geografska lega na meji med Sredozemljem in Alpami omogočata pestrost flore in favne. Tukaj najdemo tudi nekaj endemitov. Šele na prehodu iz 19. v 20. stoletje sta se v Baško grapo zrinili cesta in bohinjska železnica. Na dno je vsidranih šest večjih naselij: Podbrdo, Hudajužna, Koritnica, Grahovo ob Bači, Kneža in Klavže in manjše Bača pri Modreju. Pravo nasprotje dolinskemu svetu so slikovite vasice in zaselki, posejani po strmih pobočjih in sončnih terasah visoko pod gorami: Hum, Podmelec, Sela nad Podmelcem, Logaršče, Loje, Kneške Ravne, Liseč, Temljine, Grant, Rut, Stržišče, Kal, Kuk, Znojile, Obloke, Trtnik, Bača pri Podbrdu, Petrovo Brdo in Porezen.

Statistični podatki

Površina 120 km², 1700 prebivalcev.

Gospodarstvo: gozdarstvo in kmetijstvo, mali podjetniki. Baška grapa se ponaša z energetske samozadostnostjo.

Najvišje točke: Veliki Raskovec 1967 m, Rodica 1966 m, Črna prst 1844 m

Najnižja točka: Bača pri Modreju 154 m

Gorski skupini:

- Bohinjsko-Tolminske gore
- Cerkljansko hribovje (Porezen)

Planota

- Šentviška planota

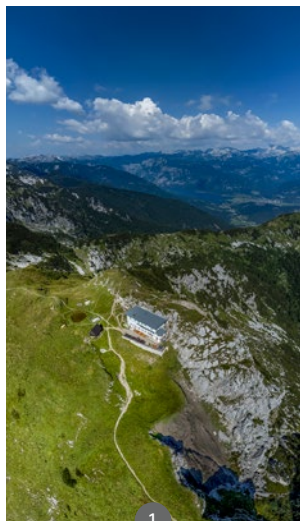
Pomembni vrhovi po višini:

- Veliki Raskovec (1967 m)
- Rodica (1966 m)
- Novi vrh (1944 m)
- Matajurski vrh (1936 m)
- Črna prst (1844 m)
- Šoštar (1646 m)
- Porezen (1630 m)
- Vrh Bače (1273 m)
- Kotel (1175 m)
- Kojca (1303 m)
- Možic (1602 m)
- Lajnar (1549 m)
- Kobilja glava (1475 m)
- Slatnik (1598 m)
- Kobla (1498 m)

Planinski koči:

- **Črna prst**, Planinski dom Dom Zorka Jelinčiča (1835 m)
46,23062°N 13,93184°E
Upravlja Planinsko društvo Podbrdo.
Odpiralni čas: od začetka junija do konca septembra.
Ponudba hrane: tipična planinska ponudba (enolončnica), pa tudi dnevna presenečenja.
Kapacitete: 38 ležišč (v štirih sobah 8, na dveh skupnih ležiščih 28). Zimska soba: 2 ležišči.
Jedilnica: 56 sedežev
T: +386 31 260 400
E: pdpodbrdo73a@gmail.com
W: www.pdpodbrdo.si
- **Porezen**, Planinski dom na Poreznu (1585 m)
46,2132°N 13,9717°E
Upravlja Planinsko društvo Cerkno.
Odpiralni čas: od začetka junija do sredine septembra; ob primernem vremenu tudi izven planinske sezone ob sobotah, nedeljah in praznikih.
Ponudba hrane: tipična planinska (jedi na žlico) in lokalne jedi (v sezoni potica ocvirkovca, idrijski žlikrofi)
Kapacitete: 36 ležišč (v sobah 18, na skupnih ležiščih 18). Zimska soba: 3 ležišča.
Jedilnica: 50 sedežev
T: +386 59 944 759 (dosegljiva, ko je koča odprta)
E: pdcerkno@pzs.si
W: www.planinsko-drustvo-cerkno.si
- **Lovske koče:**
 - Na območju Baške grape deluje Lovska družina Podbrdo, Podbrdo 39, 5243 Podbrdo, ki ima tri lovske koče: na Saneku, na Temljinski planini in na Vrhju Bače,
T: +386 31 680 997, E: Id.podbrdo@gmail.com
 - Na tem območju pa delujejo še Lovska družina Ljubinj in Most na Soči ter LPN Prodi (koča Prodi Razor), T: +386 41 803 199, vodja lovišča, T: +386 51 686 126, E: peter.razpet@zgs.si)

Naselja, vasice in zanimivosti Baške grape

Črna prst, Planinski dom
Dom Zorka Jelinčiča (1835 m)

Petrovo Brdo

Bača pri Podbrdu

Podbrdo

Trtnik (desno)

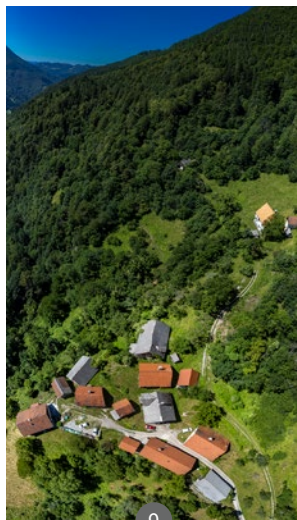
Kal

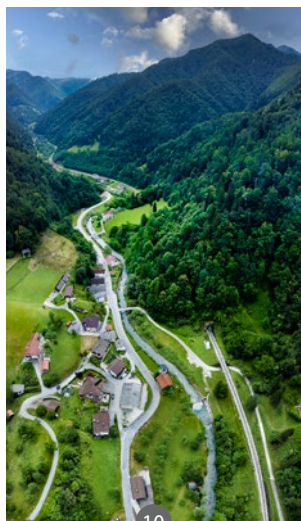
Stržišče

Kuk

Znojile

Hudajužna

Obloke

Rut

Grant

Koritnica

Kneške Ravne

16

Temljine

17

Grahovo ob Bači

18

Kneža

19

Klavže

20

Podmelec (desno zgoraj)

21

Bača pri Modreju
Sotočje reke Bače in Idrijce

Dostopnost

Z VLAKOM iz smeri Nove Gorice in Jesenic. Vstopite in izstopite lahko na štirih železniških postajah, izhodiščih za:

- Podbrdo - zgornji del in dostop do Črne prsti, Porezna, Petrovega Brda, Vrha Bače
- Hudajužna - dostop do Porezna, Rodice, Kojce
- Grahovo ob Bači - dostop do Rodice, Kotla, Kojce
- Podmelec - dostop do slapa Sopota, na Kotel, Kobiljo glavo, v Kneške Ravne, na Šentviško planoto

Z AVTOMOBILOM iz smeri:

- Tolmina in Nove Gorice, v Bači pri Modreju odcep za Podbrdo,
- Idrije in Cerkna, v Bači pri Modreju odcep za Podbrdo,
- Škofje Loke preko Železnikov in Petrovega Brda,
- Bohinjske Bistrice preko Soriške planine in Petrovega Brda.

Redne avtobusne povezave: Tolmin–Podbrdo–Tolmin, info: vozni red Nomago.

Najbližja letališča: Ljubljana, Trst, Benetke.

Zgodovina

Baška grapa v preteklosti

O pomembnosti Baške grape pričajo že arheološke ostaline iz časa posoške svetolucijske kulture v starejši železni dobi (7 stol. pr. Kr.) v vasi Koritnica. Naselitev na tem območju je sprva služila predvsem obrambi središčnega naselitvenega prostora svetolucijske halštatske kulture, katere središče je bilo v Kobaridu in predvsem na Mostu na Soči.

Omenjeno vlogo je območje obdržalo tudi v rimskem času, predvsem po prvih vpadih germanskih plemen leta 169, ko je bilo cesarstvo prisiljeno graditi obrambne zapore tudi v notranjosti države. Tako je v 3. in 4. stoletju nastala alpska zopora imenovana Claustura Alpium lularium, ki je obsegala predvsem dolinske zapore, signalne stolpe, trdnjave in kastele. Del omenjene zopore je prisoten tudi v Baški grapi, natančneje v zaselku Zarakovec na Koritnici, kjer je zapirala kopne poti iz smeri Balkana in Podonavja v osrčja Apeninskega polotoka.

Od začetka prvega tisočletja dalje, ko je posvetno oblast nad Tolminsko dobil Oglejski patriarhat, so območje upravljale predvsem pomembne in bogate družine iz Čedad. Do večje poselitve je prišlo v letih 1218 do 1251, ko je oglejski patriarh Bertold Andeški sem naselil kmete iz okolice Innichena v Pustriški dolini (Pustertal) na južnem Tirolskem. Prvi priseljenci so se naselili na ozemlju današnjega Granta in Ruta, potem pa so se počasi širili po pobočjih hribov do Petrovega Brda, kjer je nastalo še enajst vasi. Dolgo so imeli svojo avtonomijo, oproščeni so bili tudi vseh dajatev.

Po letu 1420 je območje dobila Beneška republika in ga obdržala do leta 1509, ko je po beneško-avstrijski vojni pripadlo habsburški vladarski hiši. Habsburžani so nadoblast, z redkimi presledki, obdržali dolga stoletja. Prenehala je šele s koncem prve svetovne vojne leta 1918. Prav v zadnjem

obdobju njihove vladavine je območje doživelo eno izmed največjih sprememb v svoji zgodovini. Zgrajena je bila t. i. Bohinjska proga, ki je povezala industrijsko močne gospodarske centre Avstro-Ogrske s tržaškim pristaniščem. Zaradi gorskega terena je bila gradnja take transversale izredno težavna. Trajno je spremenila podobo Baške grape, tako da ji gorska železnica še danes daje specifično identiteto. V tem času se je spremenilo tudi stanje cestnih poti v Baški grapi. Leta 1902 je bila prav zaradi omenjene proge zgrajena cestna povezava med Bačo pri Modreju in Knežo. Leta 1903 je bila na novo vzpostavljena tudi cestna povezava med Podbrdom in Petrovim Brdom, ker je tista iz leta 1884 popolnoma razpadla. V času pred prvo svetovno vojno je kot prvi tovrstni obrat na Primorskem nastala v Klavžah t. i. Križničeva lesna tovarna.

V sozvočju z Bohinjsko progo in cesto je Baška grapa v prvi in vnovič drugi svetovni vojni potrdila izredno strateško lego. V prvi je odigrala pomembno vlogo predvsem kot oskrbovalno frontno zaledje, kjer so bile vzpostavljene bolnišnice, skladišča in pomembne oskrbovalne poti za soško fronto. V drugi pa se je izkazala kot pomembno strateško območje, ki je bilo zaradi nenehnih partizanskih napadov na progo pod močnim nadzorom okupacijskih sil. Kljub temu je bila na več mestih povsem porušena.

Po prvi svetovni vojni je bila Baška grapa pahnjena v obmejno območje med Kraljevino Italijo in Kraljevino Jugoslavijo ob zelo varovano Rapalsko mejo, ki je do leta 1943 tekla po okoliških vrhovih. Številne ostaline so prisotne še danes: mejni kamni, bunkerji, podzemeljski rovi, ostanki vojašnic, žičnic, utrjenih mulatjer.

Po drugi svetovni vojni je morala tudi Baška grapa kot del ozemlja, ki je bilo po prvi svetovni vojni

priključeno Italiji, sprejeti začasno zavezniško upravo, ki je trajala do priključitve Primorske k Jugoslaviji leta 1947.

V naslednjih letih se je območje delno urbaniziralo in industrializiralo. Z odprtjem Tovarne pohištva Krn Podmelec v Klavžah leta 1947 in Tovarne volnenih izdelkov Bača v Podbrdu leta 1954 so se odprle nove gospodarske priložnosti v do tedaj večinoma agrarnem svetu.

Značilni Kozolci v Rutu, v ozadju Veliki Raskovec (1967 m)

Gorniška preteklost

Obdobje pred ustanovitvijo Planinskega društva Podbrdo

Razvoj gornštva v Baški grapi ni bil povezan s turizmom, temveč z bojem za preživetje. Okoliške gore so dobro poznali predvsem domačini, ki so na pobočjih Črne prsti, Slatnika, Porezna, Rodice, Kojce in drugih vrhov kosili, pasli živino, delali v gozdu, lovili divjad ali preko visokogorskih prehodov tovorili težke sode žebeljev in vino ali gnali govejo živino (npr. čez Vrh Bače na 1273 m n.v.).

Izletniško obiskovanje gora so si privoščili le redki posamezniki, predvsem naravoslovci in raziskovalci, ki jih je ta svet privlačil iz povsem drugih razlogov. Tak namen je imel tudi obisk saškega kralja Friderika Avgusta II, ki se je leta 1841 s spremstvom povzpel na Črno prst, občudoval njeno cvetno bogastvo, sestopil v Podbrdo in pri podbrškemu župniku Zarlinu prenočil.

Organizirano so se za naše gore prvi zanimali Nemci. Združeni v Kranjski sekciji nemške in avstrijske alpske zveze (Deutscher und Oesterreichischer Alpenverein) so na več lokacijah postavili nemške planinske kočje. Nemška je bila tudi 27. julija 1885 odprta Mallnerjeva kočja na Ravenski planini na bohinjski strani, domača tudi obiskovalcem iz Baške grape. Zgradil jo je podjetni blejski hotelir Johann Mallner. Nemški prevladi v naših gorah se je leta 1893 zoperstavilo v Ljubljani ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, ki je že leto kasneje začelo graditi prvo slovensko planinsko kočjo, Orožno kočjo na Planini za Liscem pod Črno prstjo.

Gorsko verigo, ki ločuje Bohinjsko dolino od Baške grape, so torej že v prvih letih organiziranega planinstva in gornštva, še bolj pa po izgradnji Bohinjske proge, množično odkrivali tako domači kot tuji turisti. Temu je sledilo planinsko

organiziranje, markiranje poti in vodenje planincev. Na Poreznu je bila leta 1907 zgrajena prva planinska kočja, restavracija Štravs v Podbrdu in hotel Črna prst v Hudajužni pa sta zaslovela po prenočiščih in dobri hrani.

V ta razcvet planinstva v Baški grapi je zarezala prva svetovna vojna in priključitev Primorske Italiji. To je pomenilo novo risanje meje prav po gorskih grebenih, ki so po izgradnji železnice v planinsko-turističnem smislu toliko obetali. Tekla je po vrhovih Rodice (1966 m), Črne prsti (1844 m), Koble (1498 m), Šavnika (1576 m), Možica (1602 m), Slatnika (1589 m), Lajnarja (1549 m) ter po močno zastraženem prelazu na Petrovem Brdu (797 m), nakar se je dvignila na Hoč (1514 m) in vzhodna pobočja Porezna (1630 m). Dostop na vrhove je bil strogo omejen. Podbrdo je postalo pomembno upravno-vojaško središče. Odpor lokalnega prebivalstva italijanski oblasti se je odrazil skozi odporiško gibanje, tu sta delovali tudi celica protirežimske organizacije TIGR in tajne organizacije dijakov Črni bratje. Temu je leta 1926 sledila še prepoved slovenskih društev, seveda tudi planinskih. Nekaterih zavednih planincev pa to ni odvrnilo od združevanja v ilegalni planinski klub Krpelj, osnovanem 16. marca 1924 na Poreznu.

Med drugo svetovno vojno so bile vse planinske kočje v okolici Baške grape uničene. A leta 1945 spet svobodni vrhovi nad Baško grapo so ponovno vabili s svojimi slikovitimi in razsežnimi razgledi kot nekdaj.

Leta 1951 je pljusnil v Baško grapo gorniški zagon novonastalega Planinskega društva Most na Soči. V planinsko zavetišče je preuredilo medvojno italijansko karavlo tik pod vrhom Črne prsti. Oskrbovanje, ki je teklo tudi ob pomoči nekaterih krajanov iz vasi Stržišče ob vznožju gore, sta oteževali precejšnja oddaljenost in slabe cestne povezave. Z veliko truda ga je upravljalo le do leta 1957, ko ga je zaprlo.

Obdobje po ustanovitvi Planinskega društva Podbrdo

Neorganiziranost planincev je zmotila Ivana Anderleta, ki se je z družino na ženin dom v Podbrdo priselil z Gorenjske. Zbral je štirinajst domačinov, sodelavcev iz Železarne Jesenice, kjer je bil zaposlen. 3. marca 1957 so ustanovili Planinsko društvo Podbrdo. Še istega leta je odprlo manjše planinsko zavetišče na Petrovem Brdu, ki je do leta 1961 ponujalo gostinske in skromne nočitvene storitve. A do največje prelomnice v zgodovini društva je prišlo 4. oktobra 1959, ko mu je Planinska zveza Slovenije zaupala v upravljanje opuščeno planinsko kočo na Črni prsti. Z njeno pomočjo in pod Anderletovim vodstvom je začelo naporno prenovo, ki je bila zaključena že 4. septembra 1960. Pri tem je izdatno pomagala Tovarna volnenih izdelkov Bača Podbrdo. Takoj je začelo še z nadgradnjo, ki jo je svečano zaključilo 6. avgusta 1966. Že 10. oktobra 1965 je bila na meddruštvenem posvetovanju primorskih planincev v Podbrdu poimenovana Planinski dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti. Društvo ga je oskrbovalo s tovornimi konji, veliko tovara pa so v koših znosili na goro domačini. Leta 1976 je uresničilo »noro« idejo in zgradilo tovarno žičnico, ki služi namenu še danes.

Planinsko društvo Podbrdo dom, ki ima status visokogorske postojanke, neprestano obnavlja, posodablja in prilagaja novodobnim zahtevam obiskovalcev in standardom v zvezi z ekološkimi zahtevami za poslovanje planinskih postojank.

Koča na Črni prsti po nadgradnji leta 1966

Število članov v PD Podbrdo je skozi zgodovino raslo in padalo od 80 pa celo do 300. Sedaj ga vodi že tretja generacija mladih privrženecv planin. Naša želja je, naj ogenj in strast teh ljudi nikoli ne ugasne!

Podbrdo - zibelka gorskega teka

Zgodovina gornišstva v Baški grapi je tesno povezana z gorskim tekom, saj Podbrdo nosi naziv »Zibelka gorskega teka v Sloveniji«. Tu sta se rodila prvi gorski tek in prvi gorski maraton v Sloveniji.

Gorski tek Ivana Anderleta na Črno prst

V Podbrdu v Baški grapi je 9. avgusta 1970 začel pisati svojo zgodbo prvi organizirani gorski tek v republiki Sloveniji, takrat imenovan kros. Predsednika Planinskega društva Podbrdo Ivana Anderleta so namreč dosegle govorice o neverjetni hitrosti, s katero so posamezniki zaradi oskrbovanja koč premagovali dobrih šest kilometrov dolgo pot na vrh Črne prsti. Predlagal je preizkus, ki so se ga udeležili le trije pogumneži, čeprav se jih je najavljalo precej več. Marko Dakskobler ter Peter in Ivan Čufer so postali pionirji gorskega teka v Sloveniji.

Dogodek je bil uradno označen kot neetičen, tako da so naslednjega organizirali šele 2. septembra

Koča na Črni prsti leta 1959

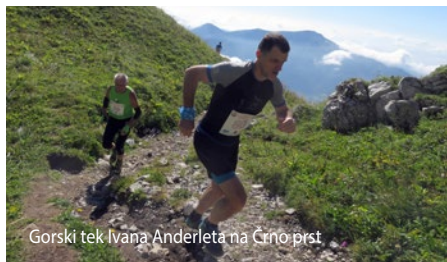
Podbrdo Trail Running Festival (PTRF)

1995. Od takrat ga Planinsko društvo Podbrdo v sodelovanju z Gorsko reševalno službo Tolmin in Občino Tolmin organizira vsako prvo soboto v septembru. Leta 2007 je bil poimenovan po pobudniku Ivanu Anderletu. Za prvega v Republiki Sloveniji pa je bil uradno potrjen šele leta 2010 ob 40. obletnici prvega teka.

Proga z dolžino 6,3 km in višinsko razliko 1320 m se nenehno vzpenja. Po startu pri odcepu ceste za Trtnik se pože ne do centra vasi, nato pa prestopi na markirano planinsko pot, ki vodi na vrh gore.

Tekači so tek označili za enega najlepših gorskih tekov v Sloveniji. Trditve se ni prijela samo zaradi divjega, neizprosne sveta nad dolinskim dnem, ki nagovarja k preizkušanju njihovih najboljših moči. Potrjujejo jo tudi številni vztrajni domačini, ki podarjajo svoj prosti čas pripravi proge, okrepčevalnicam in spodbujanju tekačev.

Tek na Črno prst je vključen v pokal Primorski gorski teki, od leta 2013 pa dopolnjuje »Pušelj gorskih tekov«, ki ga spletajo še tek Kopačnica–Blegoš (1562 m n. v.)–Kopačnica, tek na Ratitovec (1678 m n. v.) in Podbrdo Trail Running Festival.

Gorski tek Ivana Anderleta na Črno prst

Podbrdo Trail Running Festival (PTRF)

PTRF se je rodil kot prvi gorski maraton v Sloveniji, imenovan Gorski maraton štirih občin (GM40). Prvič je bil organiziran 22. junija 2002, s startom in ciljem na Petrovem Brdu. Idejo je udeležilo Turistično društvo Podbrdo, ki je v sodelovanju z Združenjem za gorske teke pri Atletski zvezi

Slovenije organizator še danes. Trasa je nekoliko spremenjena, tako da sta start in cilj v Podbrdu.

Na izjemno zahtevni preizkušnji se tekmovalci povzpnejo preko Vrha Bače in Koble na Črno Prst in po spustu v Hudajžno še na Porezen, nakar se spustijo na izhodišče. Premagati morajo 2800 m vzponov in spustov. Najvišja točka maratonske proge je na 1760 m n. v. na sedlu Čez Suho.

Leta 2011 je prvič gostil Svetovno prvenstvo v gorskem maratonu. Teklo je 405 tekačev iz vsega sveta.

V naslednjih letih je prerasel v Podbrdo Trail Running Festival z več tekaškimi preizkušnjami, ki potekajo vsak tretji vikend v juniju. Gostil je državno prvenstvo v gorskem maratonu in državno prvenstvo za mladino, leta 2016 pa po izbiri WMRA že drugič svetovno prvenstvo v gorskem maratonu.

Danes dogodek poleg krajših otroških tekov ponuja kar pet trail dirk:

1. Ultra Trail Pušelj 100+ km (UTP 100+ km): 103,8 km ultra trail dirke s 6520 m vzpona;
2. Ultra Trail Pušelj 70+ km (UTP 70+ km): 70,1 km ultra trail dirke s 3970 m vzpona;
3. Gorski maraton štirih občin 40+ km (GM40 40+ km): 41,2 km gorskega maratona s 3110 m vzpona;
4. Graparski Trail 20+ km: 23,3 km gorske dirke s 1700 m vzpona;
5. Rapallo Trail 10+ km: 10 km gorske dirke s 640 m vzpona

Pomembno vlogo pri izvedbi igra »ekipa s srcem«, to so prostovoljci in posamezniki, ki v večini prihajajo iz občin, po katerih potekajo trase tekov (Tolmin, Cerkno, Železniki, Bohinj in Gorenja vas - Poljane).

Naravne znamenitosti

Pobočje Črne prsti, imenovano botanični vrt Evrope – v vznožju vas Stržišče

Baška grapa je zaradi svojih geografskih posebnosti in podnebne, rastlinske in geološke pestrosti vpisana med sto naravnih znamenitosti Slovenije.

Geološka raznolikost Baške grape

Večji del Baške grape je izdolbla voda, preostanek pa so oblikovala druga naravna dogajanja, npr. ledeniki.

V preteklosti so bila v teh krajih burna tektonska dogajanja, ki so nagubala kamninske plasti. V okolici Hudajužne preseneča nahajališče koralno spongijskega grebena, ki je značilen za plitvo morje. Obdajajo ga globlje morski klasični sedimenti. Tu je bila najdena tudi nova vrsta korale, ki so jo po najdišču poimenovali *Protoheterastoea hudajuznensis*.

V pestro geološko skladovnico Baške grape spada še baški dolomit, ki je tudi dobil ime po teh krajih. Omembe so vredna še nahajališča lehnjaka, konglomerata s prodniki rožanca, kremena in vulkanskih kamnin ter vložki apnenčevih breč. Pojavljata pa se tudi skrilavi glinavec, ki so ga v preteklosti uporabljali za kritino in volčanski apnenec.

Nagubane kamninske plasti v Plumfu

Do leta 2000 je skozi Baško grapo na relaciji Rut–Stržišče–Bača pri Podbrdu–Petrovo Brdo potekal del Slovenske geološke poti od točke 82 do točke 86. Speljana je bila po medvojni italijanski mulatjeri.

Črna prst – botanični vrt Evrope

Baška grapa je znana po svoji izredni rastlinski pestrosti, zaradi katere so pobočja nad njo magnet za ljubitelje gorskega cvetja in raznovrstne flore.

Po tem bogastvu že od konca 18. stoletja prednjači prisojno pobočje Črne prsti, ki jo je alpinist in raziskovalec gora Julius Kugy označil za *alpski botanični vrt*, botanik Tone Wraber pa za *rastlinsko svetišče (sanktuarij)*. Njene cvetne preproge so najlepše na višku gorske pomladi in zgodnjega poletja, kar je po navadi v juliju.

Za zgodnji botanični sloves Črne prsti sta zaslužna predvsem Karl Zois (zagotovo sta jo obiskala njegova nabiralca Matevž Kos in Andrej Legat) in Franz Xaver Wulfen. Zanimanje je še naraslo po obisku saškega kralja in navdušenega botanika Friderika Avgusta II. leta 1841. Zatem so jo

Planinski dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti

proučevali mnogi priznani botaniki, ki so delovali na Slovenskem. Danes je priznana kot del Nature 2000.

V okolici Črne prsti je tudi več predlaganih varstvenih območij za rastlinske vrste (npr. Štuke, Home, Šoštar, Žalostnica), kjer naj bi ohranili take razmere, ki bodo izbranim vrstam omogočale preživetje.

Kratkodlakava popkoresa

Kratkodlakava popkoresa je endemična in najznamenitejša roža Baške grape, ki po doslej znanih podatkih raste le na območju Baške grape

Kratkodlakava popkoresa

in sicer med Črno prstjo in Poreznom. Je izredno trdoživa in odporna na velika temperaturna nihanja. Najbližje rastišče je navpično in previsno skalovje ob cesti pred Podbrdom (nasproti čistilne naprave). Njeni nežni beli cvetovi na zelenih blazinicah se razcvetijo v začetku maja, v višjih predelih jo lahko občudujemo še julija. Odkril jo je Karl Zois leta 1787. Z Znojlskega vrha mu jo je prinesel nabiralec rastlin Koder.

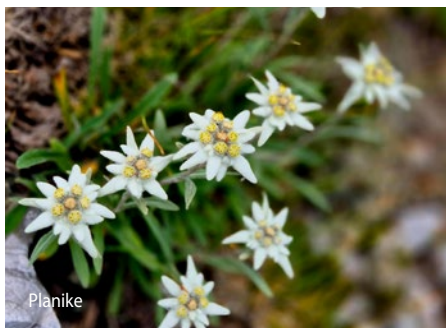
Večstoletna lipa v Rutu

Lipa, ki stoji v Rutu pred gotsko cerkvijo sv. Lamberta, je ena največjih in najstarejših v Sloveniji. Obseg debla v prsni višini meri skoraj 8 m, premer 2,67 m, krošnja pa je že dosegla višino 65 m. Nekateri mislijo, da so jo zasadili v 13. stoletju priseljeni tirolski kmetje. Zgodovinar Simon Rutar pa zatrjuje, da zaznamuje začetek protestantizma sredi 16. stoletja. Gotovo je, da je lipa odigrala pomembno vlogo na področju

samouprave, ki je bila priznana priseljencem. V zavetju njene sence se je z župani vseh vasi redno sestajal rihtar, ki je bil nadžupan in sodnik obenem.

9. decembra 1844 ponoči je lipo zajel požar, a se je obnovila. Med drugo svetovno vojno je v svojem votlem deblu skrivala člane odporniškega gibanja. Spomladi 2013 so jo gozdarski strokovnjaki pomladili. V naslednjih zimah sta jo polomila žled in močan veter, a je ponovno pokazala svojo upornost in se lepo razrasla.

Leta 1990 ji je Občina Tolmin podelila status naravne znamenitosti, leta 2004 pa je bila razglašena za naravno vrednoto državnega pomena.

Reka Bača

Vode - »dežela žive vode«

Reke in pritoki

- **Reka Bača**

Izvira pod Lajnarjem na višini 1100 m in se v Bači pri Modreju izliva v reko Idrijco. Med 30 km dolgim tekom skozi Baško grapo jo vseskozi spremljata cesta in železnica, ki jo prečka kar 11-krat. V zgornjem toku je hudourniška. Med Hudajužno in Koritnico je izdolblja kanjon Klonte, v Klavžah pa globoka korita. Njeno vodnatost povečujejo številni pritoki, ki ob nalivih nanašajo pesek, kamenje in druge naplavine. V Podbrdu in okolici: Travbah, Petrobrški potok, Batava, Kacnpoh ali Mačji potok, Lajtna grapa, Driselpoh, Prodarjeva grapa, Ravtarski potok, Poreznica, Sopota v Klavžah in Poljanšček med Klavžami in Bačo pri Modreju.

- **Reka Knežica**

Je eden najzanimivejših in najmočnejših pritokov reke Bače. Ob njenem toku pelje cesta s Kneže v 10 km oddaljeno gorsko vasico Kneške Ravne. V svojem pahljačastem povirju med Voglom (1922 m n. v.) in Rodico (1966 m n. v.) sprejme pritoke Prošček, Lipovšček in Laščak in ustvarja več slikovitih slapov, do katerih vodijo brezpotja. Opuščene

vasi in zaselki v strminah nad levim bregom: Podleskovica, Spodnji in Zgornji Lisec, Zalisec, Drselja, Podorehi. Nad desnim bregom: Loje in Sela nad Podmelcem. Na reki stoji pet malih hidroelektrarn.

- **Rečica Koritnica**

Koritnica je majhna, cca 4,7 km dolga rečica. Nastane pod vasjo Rut z združitvijo razvejanega povirja s pogorja Rodice. Njen tok je hiter, v zgornjem in spodnjem toku bogat s slapovi, brzicami in tolmini. Ob nalivih vodnatost rečice nevarno narase.

Sotočje reke Bače in Koritnice

Slap Sopota

Slapovi

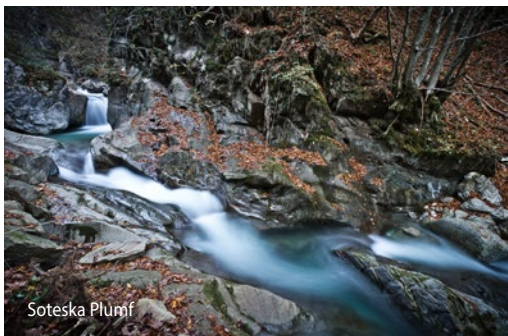
- **Sopota** (46,1692°N 13,80274°E), 62 m
V globok tolmun pada nad vasjo Podmelec, kjer ob cesti opozarja nanj lesen smerokaz. Po lepo urejeni poti ga dosežemo v 10 minutah. Pogled nanj je najlepši z lepo urejene razgledne točke le nekaj metrov pred njim. Panoramski pogled pa ponuja slab kilometer oddaljeno razgledišče pri Meleh ob cesti proti Ljubinju.
- **Šprickobl**, 90 m
Opazujemo ga s ceste Podbrdo–Bača pri Podbrdu. V zelo mrzlih zimah zaledeni in privablja ledne plezalce.
- **Ruscov slap** ob cesti Podbrdo–Petrovo Brdo, visok cca 15 m. Njegov pretok je zaradi manjše elektrarne nekoliko okrnjen.
- **Sopot ali Sopad**, 90 m
Dostopen je po cesti Kneža–Kneške Ravne. Nahaja se v zatrepu grape Liščak, po kateri teče 3 km dolg potok z istim imenom. Zaradi velikega pretoka vode in nizke lege zamrzne le redko. Težji dostop! Priporočamo lokalnega vodnika!
- **Slapiči na potoku Prošček** (46,2197°N 13,8256°E), katerega voda je nekoč gnala mlin na kmetiji v bližnjih Kneških Ravnah.

Soteske, korita

Ob reki Bači in njenih pritokih domujejo številne odkrite in neodkrite soteske, tolmini in grape, zaradi česar je Baška grapa resnično »**dežela žive vode**«.

Med najbolj slikovitimi so:

- **Soteska Klonte** se kot najožji del Baške grape nahaja med Hudajužno in Koritnico. V njej je prostora le za cesto in reko Bačo, v katero se steka nekaj manjših slapov, ki poleti presahnejo.
- **Korita v Klavžah** je ob nekdanji lesni tovarni izdolbna reka Bača. Dolga so cca 60m, do 10 m globoka in do 5 m široka. Ob velikem pretoku pada vanje tudi 10 m visok slap, zaradi česar se voda peni in močno buči.
- **Soteska Plumf** se bohoti na potoku Kacenpoh ob cesti na Bačo pri Podbrdu. Tu se odcepi pot v Trtnik. Voda se ostro zaletava v skale ali se deroče pretaka čez številne majhne slapiče. Stene sestavljajo lepo vidne plasti glinavca, ki so ga nekoč uporabljali za kritino.
- **Soteska Klovdra** domuje nad sotesko Plumf. Je precej globoka, vodnata in težko prehodna.
- **Soteska Driselpoh** se nahaja 2,6 km pred Podbrdom s tolminske strani. Izdolbel jo je istoimenski potok, ki izvira visoko pod Črno prstjo. Ob narasli vodi na svoji kratki poti ustvarja več prelepih slapičev. Pred izlivom v reko Bačo steče skozi lahko dostopen

Soteska Plumf

ledeniško izdolben kanjon Kamrca, kjer je potok izklesal 200 m dolga korita. 15 m visoke, strme stene nad makadamsko cesto, ki pelje do edine kmetije, sestavljajo mehke in krhke plasti vulčanskega apnenca.

- **Velike Luti** so 300 m dolga korita, ki se nahajajo na reki Knežici 6 km od Kneže.

Zdravilne vode in izviri

- Na izvir **Dicova voda** opozarja smerokaz ob glavni cesti nedaleč od Klavž v smeri Tolmina. Uvrščamo jo med dobre vode, saj pripomore k boljšemu počutju. Zajetje so med prvo vojno v obliki kamnitega oboka uredili vojaki avstro-ogrske vojske. O tem priča zapis, najden ob prenovi v pivski steklenici.
- V Baški grapi se nahajajo še drugi zdravilni izviri: »**V Perilih**« pri vasi Podmelec, **Trešnjikar** pri Logarščah, **Pri koritu** na Poreznu, **Hobnlohar** pri Stržiščah, **Golobovca** pri vasi Porezen, **Repnk** pri Loniku, **različni izviri v dolini reke Knežice**, »**Pr' devet' mu dohtarju**« visoko pod Koblo nad Bačo pri Podbrdu (dostop samo z vodnikom!).

Kulturne znamenitosti

Stavbna dediščina

Stavbna dediščina Baške grape je zelo raznolika, saj se nahaja na prehodu iz alpskega v sredozemski svet. V starejših centrih vasi iz vzhoda proti zahodu je viden prehod iz škofjeloško-cerkljanskega na primorski tip hiš. Posebno stavbno dediščino izkazujejo nekatere večje domačije s pripadajočimi gospodarskimi objekti v vaseh tirolske poselitve. Največ jih stoji v vaseh Rut in Grant, kjer kot značilna stavbna dediščina izstopa tudi večje število ohranjenih in zgledno vzdrževanih **kozolcev - toplarjev**.

Dragocena dediščina sta tudi obnovljeni **kašči**, kjer so nekoč shranjevali žito: Bizjakova kašča na Humu pri vasi Podmelec in kašča na domačiji »Pri Francu« v Kneških Ravnah. Obe imata zidane temelje in leseno nadgradnjo s slamnato streho. Posamezni primerki so zabeleženi tudi v drugih vaseh. K domačiji v Kneških Ravnah spada še več gospodarskih poslopij, ki so izjemni primerki tehnične dediščine.

Jakovkna hiša

Nahaja se v starem vaškem jedru Podbrda nasproti cerkve Sv. Nikolaja. Nekoč je imela status kmečkega dvorca. Pred drugo svetovno vojno je bila v njej gostilna, tudi pošta, po drugi vojni

stanovanja. Popotresna obnova leta 2000 je dala priložnost za celovito obnovo, med katero je bila v pritličju in kleti ohranjena prostorska zasnova. V izbi je obnovljen lesen strop iz 19. stoletja. Na fasadi pod strešnim napuščem ima poslikan pas, krasijo jo tudi tri restavrirane freske iz leta 1751. Pokrita je s skrilami.

V spodnjih prostorih se nahaja Turistično informacijski center.

Sakralna arhitektura

Baška grapa ima bogato sakralno arhitekturo, saj se praktično v vseh večjih, pa tudi v večini manjših vasi nahajajo cerkveni objekti in kapele, ki dopolnjujejo njihovo slikovitost.

- podružnična cerkev sv. Lenarta na Bači pri Podbrdu: prva omemba leta 1570, ko je pripadala župniji Rut, od leta 1848 spada pod župnijo Podbrdo; večkrat obnovljena;
- baročna cerkev sv. Miklavža v Podbrdu: prva omemba 1566; nato 1588; zidana stavba zgrajena in blagoslovljena 1778, posvečena 1823, fara od 1848; poslikave Clementa Del Nerija iz leta 1941;
- cerkev sv. Ožbolta v Stržiščah: baročna iz leta 1770; glavni oltar iz 1852; poslikave Clementa Del Nerija iz leta 1896; večkrat obnovljena;
- cerkev sv. Treh kraljev v Oblokah: prva omemba leta 1356, posvečena 1567,

prezidana 1710, od 1809 sedež vikariata; od 1994 v upravljanju iz Podbrda; glavni oltar restavriran leta 2008, stranska dva pa 2013; popotresno obnovljena;

- kapela sv. Barbare v Hudajužni: zgrajena 1907 z donacijami krajanov in že istega leta blagoslovljena;
- župnijska cerkev sv. Ane na Grahovem ob Bači: zgrajena 1744. leta; nadgrajena leta 1875; do 1935 podružnica župnije Podmelec; nato župnijska cerkev; od leta 2017 podružnica župnije Most na Soči; na oboku prezbiterija poslikave Zorana Mušiča in Avgusta Černigoja iz leta 1942;
- cerkev sv. Lamberta v Rutu: prvič omenjena leta 1356; v prezbiteriju datumsko neznane poslikave Jerneja iz Loke, v notranjosti Clementa Del Nerija iz 1893;
- kapela sv. Marije v Grantu: stara najmanj 200 let; leta 2015 v celoti obnovljena;
- župnijska cerkev Marijinega vnebovzetja v Podmelcu: prve krstne knjige iz leta 1664; sedanja gotška oblika iz 1891; poslikave umetnika Razpeta iz 1872, Franca Seljaka iz 1899 in neznanega avtorja; križev pot naslikala Anton Bradaško in Jurij Šubic 1894; oltar je stal prvotno v cerkvi na Kapeli v Novi Gorici;
- podružnična cerkev sv. Jurija na Kneži: nekdanj sedež fare, danes pod župnijo Podmelec; krstni kamen z letnico 1363; po potresu 1998 obnovljena in restavrirana; poslikave Franca Seljaka iz Klavž;
- cerkev Marijinega rojstva na Temljinah: zgrajena in blagoslovljena 1936 z donacijo Noemi Lanzoni de'Marchi iz Mantove. Bila je mama učiteljice Ernestine Lanzoni, ki je v letih 1934–1941 učila v vasi; poslikave Tomaža Seljaka iz Klavž;
- kapela Rožnovenske Matere božje na Selih nad Podmelcem: zgrajena 1899 z donacijami; prva maša 1951, ko je bila posvečena;

- cerkev sv. Lucije na Logarščah: zgrajena leta 1572; nekdanje poslikave Tomaža Seljaka iz Klavž so uničene od vlage;
- podružnična cerkev sv. Petra na Lojah: sezidana iz kamna 1561 v gotskem slogu; poslikave Antona Krainza iz 1855 in Tomaža Seljaka iz 1910; leta 2006 temeljito obnovljena.

Cerkev sv. Lenarta na Bači pri Podbrdu

Tehnične znamenitosti

Bohinjska proga

Bohinjska železniška proga, ki je v osnovi povezovala notranjost nekdanjega Habsburškega imperija s tržaškim pristaniščem, je Baško grapo nedvomno pomembno zaznamovala, tako kot je Baška grapa nezamenljivo zaznamovala njo. Pri gradnji so morali namreč uporabiti številne zanimive gradbene rešitve, zaradi katerih je ta odsek tako zanimiv in atraktiven.

Na potek gradnje sta močno vplivala dva predora. Zaradi bohinjskega se je gradnja začela že pred uradnim začetkom leta 1901. Zaradi težavnega terena in podora v predoru Bukovo pa se je zavlekla za šest mesecev, vse do junija 1906. O tem, kako težavno je bilo to območje za načrtovalce in gradbenike veliko pove že podatek, da proga na odseku med bohinjskim predorom in viaduktom čez reko Idrijco prebije 8951 m predorov, prečka 13 daljših mostov ali viaduktov v skupni dolžini

1274 m ter kar enajstkrat prečka reko Bačo. Med mostovi izstopata mogočni Logarjev kamniti most na Grahovem ob Bači in mogočni železniški viadukt Idrijca v Bači pri Modreju.

Ob izgradnji leta 1906 je proga predstavljala eno izmed pomembnejših železniških žil v Habsburškem cesarstvu, žal pa se je njena vloga v burnem 20. stoletju zaradi različnih političnih, vojaških in družbenih pretresov povsem spremenila. Kljub veliki pomembnosti v času obeh svetovnih vojn in v povojnem obdobju ter izredno dobri strateški umeščenosti med Alpe in Jadran, so okoliščine progo degradirale iz pomembne tranzitne tovarne železnice v stransko lokalno progo.

Kljub temu pa se pomembnost lege proge in prostora, ki ga prečka, nikakor nista spremenila. Nasprotno! V času vse večjega pomena trajnostne mobilnosti, preusmerjanja potniškega in tovarnega prometa iz cest na železnice ter povečanega turističnega obiska krajev ob njej se vse bolj povečuje. To pride še posebno do izraza v redkeje naseljenih območjih, kot je tudi Baška grapa, kjer se železnica kaže kot izredno pomemben adut pri gospodarskem, družbenem in turističnem razvoju. Prav gotovo ravno Bohinjska železnica daje Baški grapi svojevrstno identiteto, zanimivost in privlačnost.

Dno Baške grape s cesto, reko Bačo in Bohinjsko progo

Bohinjska proga, ki povezuje Primorsko in Gorenjsko

Prangarjev mlin z žago venecijanko

Najdemo ga ob Ravtarskem potoku ob cesti med Podbrdom in Hudajužno. Znan je po tem, da ga ni gnalo mlinsko kolo, ampak Francisova turbina. Ob prvi registraciji leta 1926 je bilo izpričano, da je star že najmanj 50 let. Od desetih mlinov na Ravtarskem potoku in njegovih pritokih, ki so mleli še po drugi svetovni vojni, je danes edini, ki še stoji. Stavba je delno obnovljena.

Dediščino varuje Kulturno tehnično turistično društvo Baška dediščina. Predstavlja jo na društvenih dogodkih in po predhodni najavi.

Jakova kovačija

V letih 1923–1924 jo je na ravnico nasproti Prangarjevega mlina postavil orodni kovač samouk Jakob Drole (1900–1981). Na kurišču kovačije je ugasnil ogenj leta 1978.

Notranjost se je v prvotni obliki ohranila do danes. Posebnost je vzmetno kovaško kladivo na vodni pogon. Tudi to dragoceno dediščino varuje Kulturno tehnično turistično društvo Baška dediščina, ki ob društvenih dogodkih in po predhodni najavi kovačijo odpre in prikazuje kovanje.

Kovačeva kovačija (Kovačija Kogoj)

Kovačija, ki je danes muzejska zbirka, domuje v Klavžah v objektu, zidanem na živi skali. Po pričevanjih je začela obratovati leta 1907 kot orodna in podkovna kovačija. Prvi mojster je bil Anton Kogoj, ki se je kovaštva učil v Železni Kapli. Vodno kolo je poganjala voda potoka Sopota. Ohranjene ima vse naprave in orodja. Kovačijo ohranjajo v spomin na prednike.

Vetrovalna naprava predora Bukovo

Nahaja se med vasema Hudajužna in Koritnica tik pred severnim portalom železniškega predora Bukovo. Je edina še ohranjena naprava te vrste v Evropi. V času vožnje parnih lokomotiv je od

Prangarjev mlin ob Ravtarskem potoku

leta 1914 do 1972 izpihovala dim iz omenjenega predora. Skrbnik Kulturno tehnično turistično društvo Baška dediščina omogoča ogled ob društvenih dogodkih in po predhodni najavi. Njeno zgodbo je strnilo v dokumentarni film »Vetrovalna - pretiha pričevalka odmaknjenega časa«.

Vetrovalna naprava predora Bukovo (1914)

Pohodništvo

Lažje pohodniške poti

V vasice nad Baško grapo

»Po poteh ljudi, ki so pustili sledi«

Kar v osmih vaseh gornjega dela Baške grape so postavljene info table z zgodbami domačinov in priseljencev, ki so s svojim delom izstopili iz povprečja. Te vasi so: Petrovo Brdo (Robarjev grič), Podbrdo, Bača pri Podbrdu, Hudajužna, Stržišče, Rut, Grahovo ob Bači, Koritnica. V vse vodijo asfaltirane ceste. Pristnost in avtentičnost krajine doživimo najlepše, če se vanje napotimo peš, vendar za ogled vseh potrebujemo več dni. A ko spoznamo eno, nas nekaj magičnega vleče še v druge.

Kacenpoh–Plumf–Trtnik–Podbrdo

Izhodišče: Podbrdo, spomenik padlim
Čas hoje: 1 h 30 min

Stržišče

Položna krožna pot se začne pri smerokazu za Bačo pri Podbrdu. Za zadnjimi hišami krene čez lesen most na potoku Kacenpoh in nas zaustavi v soseski Plumf. Nekoč je v njej stala domačija z mlinom. Informacijska tabla nam ponuja legendo o goljufivem mlinarju (glej poglavje Posebnosti/Legende). Nato se vzpne v razgledno vas Trtnik. Pri vaškem koritu se lahko napijemo vode in nadaljujemo po markirani planinski poti v Podbrdo.

Turški križ

Izhodišče: ob cesti Podbrdo–Petrovo Brdo nasproti gostilne Brunarica Slap;
Tik za mostom čez hudourniški potok se v strmino odcepi steza. Po približno desetih minutah pripelje na ravnico pod skalo, v katero je vklesan križ. Legenda pravi, da ga je vklesal turški janičar (glej poglavje Legende).

Podbrdo–Petrovo Brdo–Robarjev grič–Podbrdo

Izhodišče: Podbrdo, Jakovkna hiša
Čas hoje: 3 ure

Dostop: Jakovkna hiša nasproti cerkve – po makadamski gozdni cesti na Petrovo Brdo – po markirani poti za Porezen do označenega parkirišča – desno do razgledne plošče – naravnost naprej po gozdni poti do odcepa k domačiji Pri Robarju – levo in nekaj 100 m naprej do nekdanje vojašnice in razglednika na Podbrdo in okoliške gore – spust po označeni poti do zaselka Batava v Podbrdu – po poti »Čez Milpoh« nazaj do izhodišča.

Po isti trasi tečeta še dve poti:

- **Pot po Rapalski meji** z ostalinami iz časov italijanske zasedbe teh krajev;
- **Volfova pot**, ki za odcepom k Robarjevi domačiji zavije še desno na razgledno točko z znamenjem in info tablo duhovnikoma Andreju in Janezu Volfu.

Podbrdo–Petrovo Brdo–Kovce–sedlo Vrh Bače (1273 m)–Bača pri Podbrdu–Podbrdo

Izhodišče: Podbrdo, Jakovkna hiša

Čas hoje: pribl. 5 ur

Dostop: Jakovkna hiša v Podbrdu – po gozdni makadamski poti na Petrovo Brdo – za nekdanjo planinsko kočo na kolovoz (markacija za Črna prst) – Kovce (brunarica v privatni lasti) – Vrh Bače (ostaline iz časa italijanske zasedbe med obema vojnama) – pri lovski koči levo – spust na Bačo pri Podbrdu – Podbrdo.

Krožna pot je primerna za vse generacije. Pot s Petrovega Brda je markirana.

Pot na Kup (1046 m)

Izhodišče 1: Podbrdo, Jakovkna hiša

Čas hoje: s povratkom 3 ure (višinska razlika 540 m)
Sledimo sprva asfaltirani cesti proti Petrovem Brdu, ki se kmalu prelevi v makadamsko. Takoj zatem, ko drugič prečka reko Bačo, na razpotju zavijemo na zložno mulatjero, ki pelje do vrha Kupa. Postanek podaljšajo prelepi razgledi na

najbolj vzhodne vrhove Tolminsko-Bohinjskih gora (Črna prst, Šoštar, Kobla) in na Podbrdo.

Izhodišče 2: Petrovo Brdo (803 m),

Čas hoje: s povratkom 1 h 30 min (višinska razlika 255 m)

Za planinskim domom poiščemo smerokaz za Črna prst. Na razpotju krenemo na odcep, ki po nekaj minutah pripelje na vrh Kupa.

Varianta: krožna pot Podbrdo–Kup–Petrovo Brdo–Podbrdo. 3 h 20 min

Obe poti sta markirani.

Sprehajalna pot Mrouce cajta (Drobtinice časa)

Pot je krožna in povezuje severni in južni del Podbrda. Nastala je v letih 2021–2022 kot produkt projekta z enakim imenom. Prevladujoča tema poti je dediščina, ob njej je razpršenih več novih turistično-rekreativnih vsebin.

Start je v centru Podbrda nasproti Doma upokojencev ob smerokazu za obnovljeno pot čez Milpoh, ki je na najvišji točki čudovito

Podbrdo, Mrouce čajta - del poti vodi čez Milpoh

razgledna. Nadaljujemo do asfaltirane ceste – desno na prenovljeni družabni prostor z otroškimi igrali in senikom knjig – nazaj na cesto in pod železniškim podhodom do sotočja rek Bača, Mačji potok in Batava – levo mimo obnovljene vile na desni in informacijskih tabel na levi (tema rapalska meja in bohinjski predor) – mimo solarne klopi nasproti zdravstvenega doma na železniško postajo (razstava o bohinjski progi) – po kovinskih stopnicah za postajo na lokalno cesto – po pločniku do opuščene nekdanje Tovarne volnenih izdelkov Bača – čez cesto na bencinski servis k tabli o naravnih znamenitostih območja (na info stojalu promocijski material) – nazaj na pločnik – po njem proti severu do sotočja in turističnega kozolca s promocijo prvega teka in maratona v Sloveniji – naprej po pločniku do trgovine Mercator na levi – v I. nadstropje na ogled stalne razstave o TVI Bača in po dogovoru dokumentarnih filmov – nadaljujemo po pločniku do cerkve sv. Nikolaja in TIC-a Podbrdo (stalne razstave o rapalski meji, bohinjski progi in življenju v Baški grapi).

Podbrdo, Mrouce čajta - kozolec posvečen gorskemu teku

Bevkova pot

Izhodišče: Dom krajanov Hudajužna, Hudajužna 22c

Na zunanji steni doma se nahajata Bevkova info točka z zgibankami in informacijska tabla o življenju in delu Franceta Bevka. Ob njej visi večji zemljevid Baške grape.

Čas hoje Hudajužna–Zakojca: 1 h 15 min

Dostop: Od Doma krajanov krenemo proti glavni cesti. Na desni nas pozdravlja kapela sv. Barbare, o kateri lahko beremo na info tabli ob njej. Nadaljujemo do mostu čez reko Bačo. Tu namenimo pozornost v alpskem stilu grajeni leseni avtobusni postaji s tremi info tablam o preteklosti Hudajužne in bližnjih Oblok.

S smerokazi označena Bevkova pot teče čez most in se polagoma preko številnih ovinkov vzpenja po gozdni makadamski poti v Zakojco do domačije Franceta Bevka. Kontakt za ogled:

T: +386 5 37 231 80;

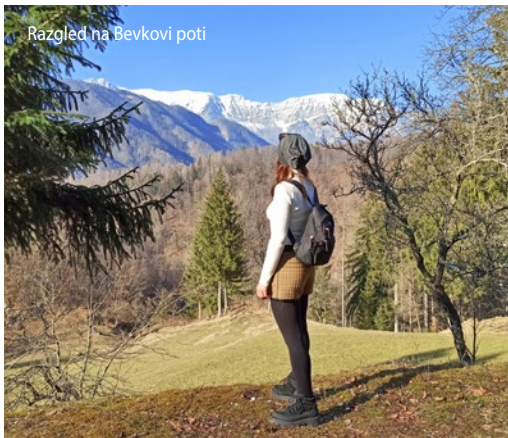
E: info@muzej-idrija-cerkno.si,

W: www.muzej-idrija-cerkno.si

Po asfaltirani cesti ali po strmi stezi lahko krenemo še v vas v vas Zakojca in si na Turistični kmetiji »Pri Flandru« privoščimo okrepčilo.

Vsako tretjo soboto v septembru je iz Hudajužne k Bevkovi domačiji organiziran pohod.

Razgled na Bevkovi poti

Po poteh baške dediščine

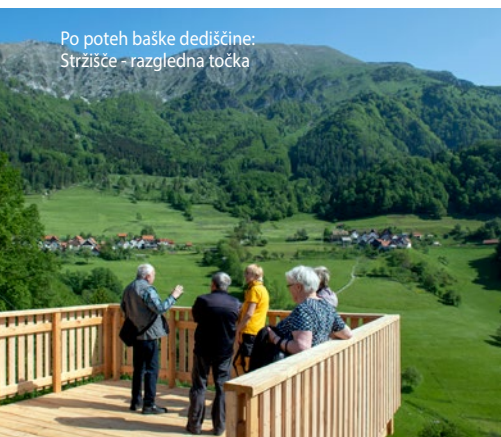
Izhodišča: vasi Stržišče, Kal in Rut.

Dolžina: 12 km

Trajanje: 3–4 ure

Pot Po poteh baške dediščine, vzpostavljena leta 2010 na delu nekdanje geološke poti od Ruta do Stržišča, je bila leta 2024 nadgrajena v krožno pot Stržišče–Kal–Rut–Lonik–Stržišče. Deloma teče po nekdanji utrjeni mulatjeri, večinoma pa po starih gozdnih poteh. Označena je s 45 usmerjevalnimi tablicami, ki ohranjajo ledinska imena tega območja in z informacijskimi tablamami.

Po poteh baške dediščine:
Stržišče - razgledna točka

Smerokaz na poti Po poteh baške dediščine

Tematska pot Na svoji zemlji

Izhodišče: Dom krajanov na Grahovem ob Bači

Dolžina: 12 km

Trajanje: 3 ure

Leta 1948 je narodnoosvobodilni boj v teh krajih dobil trajni spomenik. V vaseh Grahovo ob Bači in Koritnica je bil posnet prvi slovenski celovečerni zvočni igrani film Na svoji zemlji, ki prikazuje odpor lokalnega prebivalstva v zadnjih dveh letih druge svetovne vojne.

Leta 2012 je bila skozi obe vasi speljana krožna Tematska pot Na svoji zemlji, ki vodi obiskovalce po vseh pomembnejših točkah, kjer je bil film posnet.

Opis poti: Tabla št. 1 na vogalu Doma krajanov Grahovo ob Bači – tabla št. 2 nedaleč od vaškega korita za Domom krajanov – spust do glavne ceste – prečkanje – tabla št. 7 – prvi odcep desno – mimo cerkve do mostu čez reko Bačo – prečkanje – desno do table št. 3 – za mostom levo na kolovoz – po njem mimo table »Stara cerkev« do asfaltirane ceste – po njej do domačije (Pr' Brelhu) in kozolca topolarja – desno po travnatem kolovozu do table št. 4b. Povratek na asfaltirano cesto in naprej do domačije Pri Kobalu na levi – spust po strmi gozdni stezi do kolovoza – levo skozi železniški podhod – preko mostu čez Bačo in mimo balinišča

Tematska pot Na svoji zemlji (tematska tabla št. 5)

Tematska pot Na svoji zemlji (tematska tabla št. 4b)

do asfaltirane ceste – nekaj metrov levo in še enkrat levo na kolovoz – ob reki Bači in mimo HE Zarakovec na desni – vzpon mimo nekaj hiš do glavne ceste za Tolmin – desno do avtobusne postaje in levo čez cesto na asfaltiran odcep za Rut (pazi promet!) – do kamnitih stopnic na desni v strmino do table 5 – po isti poti nazaj na cesto – prečkanje – naravnost do trga s tablo 6 – desno in takoj levo do glavne ceste – prečkanje – pri prvi hiši levo – po strmini med hiše – do asfaltirane ceste – prečkanje – čez most na reki Koritnici – ob reki Bači do cerkve. Zaključek na Grahovem ob Bači ob cerkvi poleg spomenika snemanju filma (zaključna tabla št. 7).

Vsako prvo soboto v oktobru je organiziran voden pohod s priložnostnim kulturnim programom. Med letom po dogovoru vodijo vodniki Kulturno tehnično turističnega društva Baška dediščina. Ustrežejo lahko tudi z vodenjem po krajši različici poti ali prikažejo film in razstavo.

Lahke, le s cestnimi smerokazi označene pohodniške poti v spodnjem delu Baške grape

- Kneža–vas Kneške Ravne (10 km asfaltirane ceste). Veliko naravnih in dediščinskih zanimivosti je že ob poti.
- Kneža–Temljine–zaselek Ravnce–na Brdo (spomenik padlim v NOB) ali na Grahovo ob Bači;
- Temljine–Temljinska planina–Kotel–Grahovo ob Bači;
- Kneža–Loje–Sela nad Podmelcem–Podmelec–Kneža;
- Klawže–Logaršče

Napoleonov most v Podbrđu

Koča na Temljinski planini

Pohodniške ture

Črna prst (1844m)

Ta najvzhodnejši vrh Bohinjsko-Tolminskega gorovja je dobil ime po temni lisi jurskega skrilavca tik pod vrhom. Tu svet tišine, čistosti, vonja rastlin in razkošnih razgledov obkroža surova romantika osupljivo razčlenjenih gora. Na vrhu se nahaja Planinski dom Dom Zorka Jelinčiča.

Dostopi:

- Podbrdo–Trtnik–Kalarsko Brdo–Črna prst: 3 h 30 min (lahka označena pot)
- Podbrdo–Bača pri Podbrdu–Vrh Bače–Črna prst: 4 h 30 min (lahka označena pot)
- Podbrdo–Petrovo Brdo–Vrh Bače–Črna prst: 5 h 15min (lahka označena pot)
- Vas Kal (najbolj priljubljeno izhodišče)–Črna prst: 2 h 30 min (lahka označena pot)

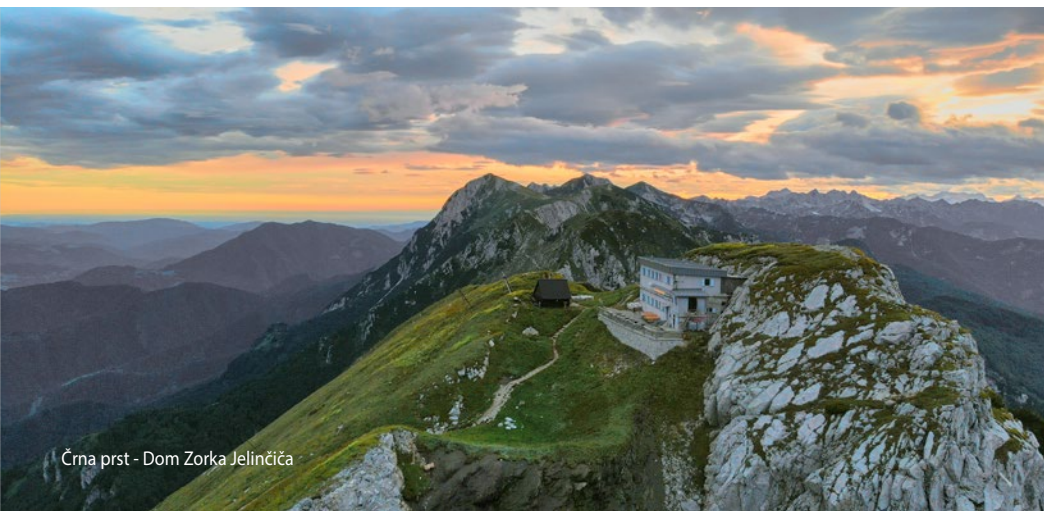
Črna prst je pomembno izhodišče za nadaljnje planinske ture. Primer: Črna prst–Rodica (3–4 ure); Črna prst–Vogel (5–6 ur); Črna prst–planina Razor (7 ur).

Kojca (1303 m)

Kojca je razgledni vrh v Cerkljanskem hribovju, pogosto obiskan tudi iz smeri Baške grape. Ponuja široke razglede na Bohinjsko-Tolminske gore in Porezen.

Izhodišče: avtobusna postaja Hudajužna

Dostop: Hudajužna–Zakojca (1 h 15 min); Zakojca–Kojca 1 h 45 min (lahka označena pot)

Črna prst - Dom Zorka Jelinčiča

Porezen - panoramski razgledi v Baško grapo

Pot do Rodice

Porezen (1630 m)

Porezen razvaja s čudovitimi razgledi na Baško grapo, na Bohinjsko-Tolminsko gorovje, na Triglav, na Cerkljansko hribovje.

Pod vrhom se nahaja Planinski dom na Poreznu.

Tradicionalni dogodki: zimski pohod na Porezen v marcu (v spomin na dogodke iz 2. svetovne vojne) in letni pohod v avgustu (srečanje planincev).

Dostopi:

- Podbrdo–skozi vas Porezen–Jeseniška planina–Porezen: 3 h 30min (lahka delno označena pot)
- Podbrdo (izhodišče Jakovkna hiša) – Petrovo Brdo – desno po dobro markirani planinski poti na Porezen: 3 h 30 min (lahka označena pot).
- Hudajužna (izhodišče čez most ob avtobusni postaji) – čez Durnik in Jeseniško planino – Porezen: 3 ure (srednje zahtevna označena pot)
- Petrovo Brdo – desno po dobro markirani planinski poti na Porezen: 2 h 15 min (lahka označena pot).

Rodica (1966 m)

Na vrhu tega čudovito razglednega vrha ni koče, le vpisna skrinjica in razgledna plošča;

Dostop:

- po asfaltirani cesti iz Koritnice v Rut in po udobni stari markirani poti na vrh Rodice. Iz Ruta: 4 ure
- malo za Hudajužno po asfaltirani cesti v Stržišče, za prvimi hišami levo po udobnem kolovozu, ki se kmalu spremeni v široko mulatiero do markirane poti, ki prihaja iz Ruta in vodi na vrh Rodice. Iz vasi Stržišče 4–5 ur.

Jalovnik, Kobilja glava (1475 m)

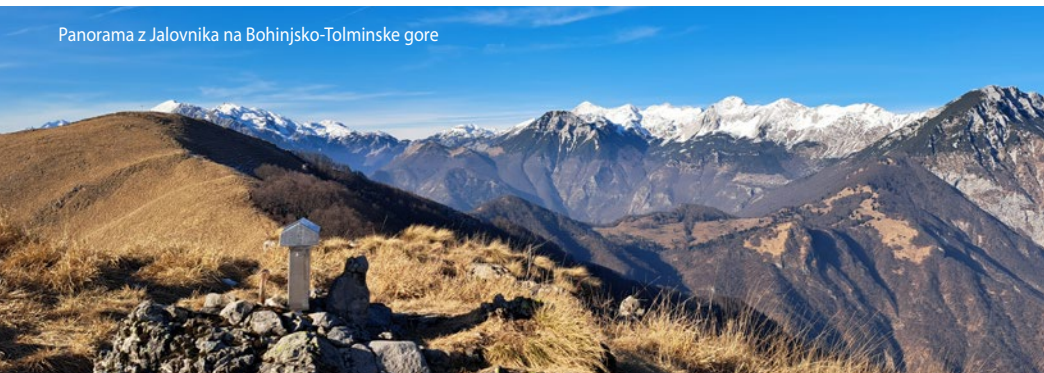
Izhodišče: Klavže

Čas hoje: 6 ur

Dostop: Iz vasi Klavže mimo Podmelca, skozi Podrobi in Borovnico do vasi Sela nad Podmelcem, kjer poiščemo stezico, ki nas pelje na Jalovnik (1452m). Nadaljujemo pot in prav kmalu se razgledujemo s Kobilje glave. Uro zatem občudujemo planino Lom (1090m). Prečkamo cesto za planino Razor in čez Tolminski Triglav (1142m) sestopimo v Poljubinj.

Ta pot je prijeten izlet za posameznike ali planinske skupine.

Panorama z Jalovnika na Bohinjsko-Tolminske gore

Podbrdo–Vrh Bače (1273 m)–Šavnik (1574 m)–Možic (1602 m)–Slatnik (1609 m)–Lajnar (1549 m)–Kovce–Kup(1045 m)–Podbrdo

Na vseh vrhovih, razen na Šavniku, se nahajajo sledi rapalske meje. Vsi so bogato razgledni. Z Možica v jasnem vremenu lahko občudujemo Bohinjsko in Blejsko jezero ter morje. Vse poti so označene. Lahka planinska pot.

Dostop:

- Podbrdo (Jakovkna hiša)–Bača pri Podbrdu–sedlo Vrh Bače: 2 h 15 min;
- sedlo Vrh Bače–Šavnik–Možic: 1 h 30 min;
- Možic–Slatnik–Lajnar: 45 min;
- Lajnar–Kovce–Kup–Podbrdo: 2 h 30 min;

Na Lajnarju se lahko odločimo za okrepčilo v gostišču Lajnar ob vznožju Soriške planine (30 min).

Vrh Bače je tudi izhodišče za Koblo (45 min), Črno prst (2h 45 min); Petrovo Brdo (1h 30 min), Porezen (4 ure).

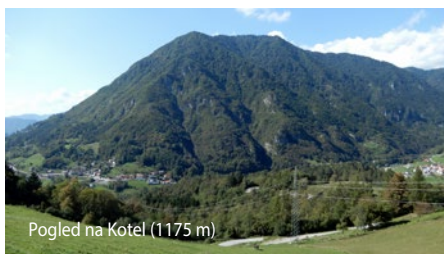
Kotel (1175 m)

Izhodišče: Grahovo ob Bači, avtobusno postajališče

Čas hoje: 2 uri

Dostop: Na izhodišču desno po asfaltiranem odcepu do korita z vodo – desno do naslednjega korita – spet desno proti zadnji hiši na desni – po potki ob dvorišču – zavijemo v gozd – po 100 m prva markacija – v križišču

navkreber med drevje. Pri porušenem seniku okrog skalovja, steza se za nekaj minut izgubi. V loku se približujemo robu in nadaljujemo naravnost navkreber. Svet se odpira, zdaj položna pot se požene na greben Mali vrh. Travnato sleme vodi na vrh Kotla. Poiščemo kovinski žig in dve vpisni knjigi. Uživamo v razgledu!

Podbrdo–Petrovo Brdo–Kovce–Lajnar–Slatnik–Možic–Vrh Bače–Podbrdo

Izhodišče: Podbrdo

Čas hoje: 6 ur

Dostop: Podbrdo (Jakovkna hiša) – po gozdni makadamski poti na Petrovo Brdo – levo za nekdanjo planinsko kočo na kolovoz (markacija za Črno prst) – pred jaso Kovce z brunarico v privatni lasti desno – po travnati strmini do nekdanje vojašnice na Lajnarju – levo po mulatjeri do Slatnika in mimo ostankov vojaške žičnice na levi in vojašnice na desni do Možica (železna kupola) – nazaj do odcepa za Vrh Bače na desni – Vrh Bače (lovska kočica) – spust na Bačo pri Podbrdu – Podbrdo.

Prečudoviti razgledi proti Cerkljanski in Baški grapi z Vrha Bače

Daljinske pohodniške poti

Baško grapo prečka kar šest daljinskih pohodniških poti..

Loška planinska pot

Začne in zaključi se v Škofji Loki. Dolga je 188 km, razdeljenih med 12 etap. Baško grapo obišče med osmo etapo: Koča na Poreznu–Petrovo Brdo–Zgornja Sorica–Lajnar–Soriška planina.

Čas hoje: 4–5 ur.

Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije

Dolga je preko 1000 km in ima 88 kontrolnih točk. Po oceni mnogih je ena najlepših transverzalnih poti v Sloveniji. Označena je z modro-rumenimi kažipoti. **Baške grape** se dotakne z etapama 126 in 127: Soriška planina–mimo Sorice–**Petrovo Brdo**–Porezen.

Čas hoje: 4–5 ur

Slovenska planinska pot II. del

Je najdaljša povezovalna pot v Sloveniji in ena najstarejših v Evropi. Dolga je 616,4 km. Sestavlja jo 43 etap, razdeljenih v tri sklope: prvi (severni), drugi (osrednji) in tretji (južni) del.

Baške grape se dotakne v drugem delu, ki ima 17 etap. **Vanjo vstopi na Rodici, gre proti Črni prsti in jo zapusti na Petrovem Brdu.** V zadnjih dveh postankih sta tudi kontrolni točki.

Čas hoje: Rodica–Črna prst: 3–4 ure; Črna prst–Petrovo Brdo: 3–4 ure

Evropska pešpot E7

je mednarodna pešpot, ki prihaja v Slovenijo iz Italije preko opuščenega Mednarodnega mejnega prehoda Robič. Prva od desetih etap pride **nad Baško grapo** s Planine Razor in **gre skozi vasi Stržišče** (kontrolna točka na spodnji postaji tovarne žičnice) in **Petrovo Brdo na Porezen** (kontrolna točka v planinskem domu).

Via Alpina

Via Alpina je mreža čezmejnih pohodniških poti, ki jo bogatijo vijolična, rumena, zelena, modra in rdeča pot. **Baške grape** se dotika najdaljša rdeča pot. Preči jo del R9 na relaciji Porezen–Petrovo Brdo–Vrh Bače–Kobla–Črna prst (čas hoje: 6 h 30 min) in deloma R10 na relaciji Črna prst–Rodica (3–4 ur).

Pot lahko priredimo svojim zmognostim in jo prehodimo v treh etapah: Petrovo Brdo–Porezen (2 uri), Petrovo Brdo–Črna prst (4 h 30 min), Črna prst–Rodica (3–4 ure).

Via Alpina - panorama na Baško grapo

Juliana Trail (8., 9. in 10. etapa)

Krožna daljinska pohodna pot okoli Julijskih Alp je dolga 270 km, razdeljena v 16 etap. V 8., 9. in 10. prečka tudi Baško grapo. Doseže jo na nekdanj izredno pomembnem gorskem prelazu Vrh Bače (1273 m) in se strmo spusti v Podbrdo.

Etape:

- 8. etapa: Bohinjska Bistrica–Vrh Bače (vstop v Baško grapo)–Podbrdo; 13,4 km; 768 m vzpona, 779 m spusta, 5 h 15 min
- 9. etapa: Podbrdo–Grahovo ob Bači; 16,8 km, 985 m vzpona, 1179 m spusta, 6 h 30 min
- 10. etapa: Grahovo ob Bači–Hum (izstop iz Baške grape)–Most na Soči; 16,5 km, 704 m vzpona, 841 m spusta, 6 ur.

Kolesarske ture

Po Baški grapi in njenih stranskih dolinah lahko kolesarimo s cestnim ali gorskim kolesom. V naravi poti še niso označene.

Kolesarjenje ob reki Bači

Najpomembnejša žila, primerna za cestna kolesa, je glavna cesta Bača pri Modreju–Petrovo Brdo. Poteka ob reki Bači, ki ponuja prodnate plaže in prijetne koticke za osvežitev. Skozi celo Baško grapo vse do predora v Podbrdu spremlja slikovito bohinjsko železniško progo. Razen nekaj krajših vzponov je tura kolesarsko in orientacijsko nezahtevna. Cesta je posebno poleti precej prometna, zato je priporočljiva večja pazljivost. Doživetje bo prijetnejše, če se na izhodišče vrnemo z vlakom ali avtovlakom.

Dolžina: 30 km

Višinska razlika: 734 m

Kolesarjenje v gorske vasi

Vse vasi, pripete na strmine Baške grape, so z glavno cesto povezane z asfaltiranimi cestami, le v Porezen in Zakojco (iz Hudajužne) je še makadamska.

S kolesom okoli Kojce (1303 m)

Dostop iz Baške grape:

- Hudajužna – po gozdni cesti v Zakojco do domačije pisatelja Franceta Bevka – naprej na Cerkljansko po asfaltirani cesti do vasi Bukovo – dalje proti Orehku.
- Grahovo ob Bači – Bukovo in naprej na Cerkljansko.

Kolesarjenje po Šentviški planoti

Dostop iz Baške grape: Most na Soči – po ozki in prometni cesti do Klavž – Logaršče in naprej.

Prečenje po mulatjeri nad Baško grapo

Izhodišče: Koritnica (odcep ceste v Rut) – Rut – s poti na Rodico na nekdanjo mulatjero in po nekdanji geološki poti in po Poti baške dediščine v Stržišče – spust v Baško grapo.

Variante v vasi Stržišče:

1: Stržišče – Kal – Kalarsko Brdo z razglediščem in počivališčem (miza in klopi) (1 km) – povratek v Stržišče – spust v Baško grapo;

2: Stržišče–Kal–Kalarsko Brdo–Bača pri Podbrdu–Bača pri Podbrdu (Ejbrat)–Bača pri Podbrdu (Jolpak)–Podbrdo;

3: Stržišče–Kal–Kalarsko Brdo–Bača pri Podbrdu–Vrh Bače–Možic–Slatnik–Lajnar–Kup–Petrovo Brdo;

Slovenska turnokolesarska pot (STKP)

Pot je krožna, dolga 1800 km, razdeljena na 41 etap. Vodi po vseh pomembnejših gorskih skupinah. Tehnično ni zahtevna, tako da nagovarja širok krog turnih kolesarjev.

V Baško grapo vstopi v Zakojci, kjer se odcepi od etape 10 (Idrija ob Bači–Cerkno), se prek vrha Ravni in vasi Porezen spusti po makadamski cesti v Podbrdo na asfaltirano cesto, ki pelje na Petrovo Brdo. Pri nekdanjem planinskem domu, ki nudi le še prenočišča, se naveže na etapo 4: Petrovo Brdo–Uškovnica.

Krožna daljinska turnokolesarska pot Julijana Bike

je v osnovi del Slovenske turnokolesarske poti, ki se vije okoli in čez Julijske Alpe. Dolga je 290 km, povprečna dolžina etap je 40 km.

V Baško grapo zavije v Zakojci, se preko Porezna spusti v Podbrdo in jo zapusti na Petrovem Brdu, kjer nadaljuje preko Soriške planine na izhodišče v Bohinjsko Bistrico.

Plezalne smeri v Baški grapi

Plezalne ture v poletnem času

Baška grapa plezalcem nudi številne izzive v kopni in zimski sezoni, tako v naravnih plezališčih v dolini kot v visokogorju.

Znani plezališči v dolini sta v skalnatih previsih nad cesto v vas Porezen in plezališče Senica na razglednem robu nad spodnjim tokom reke Bače. Pristna visokogorska plezalna doživetja pa najdemo v kratkih južnih stenah Bohinjsko-Tolminskih gora, med katerimi izstopa južno ostenje Novega vrha (1944 m) nad vasjo Rut. Pri tem nam je v veliko pomoč spletna stran primorskestene.com, kjer je urednik in alpinist Peter Podgornik smeri v teh ostenjih natančno opisal v poglavjih Peči nad Rutom in Grantom in Peči okrog Črne prsti.

Plezališče Porezen:

WGS: 46,187752°N 13,948433°E

10 smeri (6a – 7b+)

Priporočljive ture - zima

V visokogorskem delu Baške grape, kjer sneg običajno leži od konca decembra do konca marca, je tudi pozimi pogosto tako toplo, da dežuje do najvišjih vrhov. Zaradi izrazito sončne lege je snežna odeja običajno že po nekaj dneh po padavinah stabilna in preobražena v pomrznjen sneg, ki nudi izvrstno oporo za hojo in plezanje po snegu in ledu. Kadar sneži nizko, se s strmih pobočij prožijo številni snežni plazovi.

Edinstveno izkušnjo lahkega zimskega plezanja tudi pozimi nudijo pobočja Bohinjsko-Tolminskih gora od Koble do Žabiškega Kuka. Priporočljive so predvsem grape nad Rutom med Rodico in Matajurskim vrhom. Primeri: Ružna na Rodico, Velikonočna na Novi vrh, Jakarjev pesk, Direktna na Veliki Raskovec, Zimska, Zahodna in Odcepljena na Matajurski vrh. V neposredni okolici navedenih grap potekajo tudi težje variante oz. samostojne smeri. Vse se končajo na glavnem grebenu. Sestop je mogoč po enem od treh prehodov: po markirani poti z Rodice, po Jakarjevem pesku ali z Matajurskega vrha na Sanek.

Gamsi na Šoštarju

Plezalna stena Porezen

Plezališče Porezen

Turna smuka

Največji problem vseh turnih smukov nad Baško grapo je, kako zadeti prave razmere. Pozimi so travnate strmine pogosto prenevarne, spomladi pa toplo primorsko sonce kaj kmalu stopi sneg.

Sicer pa vrhovi nad Baško grapo ponujajo turnim smučarjem široke možnosti za turno smuko čez celo zimo.

Vrhovi Bohinjsko-Tolminskega gorovja

Najboljše možnosti za turno smuko ponuja venec **Bohinjsko-Tolminskega gorovja** (Rodica, Matajurski vrh, Črna prst, Kobla), saj sezona na bohinjski strani traja od decembra do maja in ponuja pravi izziv za zahtevnejše smučarje. Izbira je možna med številnimi strmimi in ozkimi grapami, katerih težavnost je odvisna od količine snega. Za popolno doživetje priporočamo najem izkušenega vodnika.

Porezen (1630 m), Hoč (1514 m)

Porezen in Hoč sta v zadnjih letih postala zelo priljubljena turno smučarska cilja. Ležita na senčni strani Baške grape, zato je turna smuka možna skozi celo zimo.

Turo začnemo na Petrovem Brdu ali pa se zapeljemo višje v Podporezen do zadnje kmetije Podhočar, kjer parkiramo.

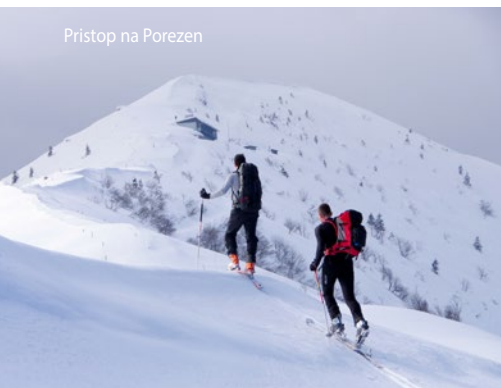
Če želimo smučati s Porezna, sledimo markirani poti do planinskega doma in odsmučamo nazaj do izhodišča.

Če pa se odločimo za Hoč, pri prečni ravnini malo pod gozdno mejo krenemo levo v redke bukove gozde. Pod vrhom se smučina strmo vzpne, vendar hitro dosežemo mejni kamen, ki označuje vrh Hoča. Od tod se spustimo v smeri severozahod in odsmučamo do izhodišča.

Dravh (1548 m), Lajnar (1549 m) in Slatnik (1609 m)

Izhodišče za vse tri vrhove je vznožje smučišča Soriška planina. Oddaljenost od Podbrda: 12 km. Ker so proge nekoliko krajše, si lahko privoščimo turni smuk iz vseh treh vrhov v enem dnevu. Proge so manj zahtevne.

Pristop na Porezen

Turna smuka s Porezna

Aktivnosti ob slabem vremenu

Turistično informacijski center Podbrdo

Nahaja se v starem jedru Podbrda v pritličju Jakovkne hiše. V treh sobah poleg informacijske pisarne je leta 2008 Tolminski muzej postavil stalno muzejsko razstavo o pomembnih zgodovinskih prelomnicah Baške grape: tirolska poselitev zgornjega dela v 13. stoletju, gradnja bohinjske proge in bohinjskega predora ter čas italijanske zasedbe Podbrda in okoliških vasi med obema vojnama.

Turistično informacijski center (TIC Podbrdo) je maja, junija in septembra odprt ob vikendih, julija in avgusta pa vsak dan. V vmesnih mesecih je ogled razstav mogoč po predhodni najavi.

Bevkova info točka, Bevkova pot in domačija Franceta Bevka v Zakojci

V Zakojci je France Bevk, slovenski pisatelj, pesnik, dramatik, prevajalec, urednik in politik, v času italijanske zasedbe Primorske pa neutrujen bорец za slovensko besedo, preživel otroštvo in zgodnjo mladost. Ob 100-letnici rojstva je bila domačija preurejena v muzej in odprta za obiskovalce. Dostop iz Hudajužne (glej Bevkova pot).

Vodeni ogledi: julij–september vsako soboto in nedeljo od 14. do 16. ure; ogled za skupine po najavi; info: Cerkljanski muzej 05 378 23 180 ali info@muzej-idrija-cerkno.si;

Z vlakom po Bohinjski progi

Morda vas bo zamikalo spoznati eno najatraktivnejših gorskih prog v Sloveniji z do nedavna najdaljšim železniškim predorom. Bi šli radi po nakupih, pa vas moti gost cestni promet? Rešitev je potniški vlak iz Podbrda do Jesenic ali do Nove Gorice. Vozni red je posebno med tednom dokaj pester. Ob sobotah, nedeljah in praznikih so pri nakupu vozovnic ugodni popusti! Posebno doživetje je vožnja z avtovlakom, na katerega lahko naložite osebni avto, kombi, avtodom ali kolo. Vozi na relaciji Bohinjska Bistrica–Nova Gorica s postankom v Podbrdu in na Mostu na Soči.

Kulturno tehnično turistično društvo Baška dediščina ponuja naslednje programe:

- **Ogled objektov tehnične dediščine**
Vetrovalno napravo predora Bukovo, Prangarjev mlin in Jakovo kovačijo (glej poglavje Tehnične znamenitosti).
- **Razstavo Tovarne volnenih izdelkov Bača Podbrdo**
V prostorih društva v centru Podbrda (nad trgovino) je na ogled stalna razstava o nekdanji tovarni.
- **Ogled filma Na svoji zemlji in več dokumentarnih filmov o Baški grapi v produkciji društva**
(glej poglavje Posebnosti/Filmska dediščina).

Ogledi so možni po predhodni najavi.

T: +386 41 601 248,

E: ktt.dbd@gmail.com,

W: baskadediscina.si

Stalna razstava
o bivši Tovarni volnenih izdelkov Bača Podbrdo

Atelje Stanke Golob, Grahovo ob Bači

Stanka Golob je slikarka, ki je s svojim likovnim udejstvovanjem ambasadorica Baške grape, Tolminske, Posočja in Slovenije po vsej Evropi. Od leta 1994 pa slika samo s slovenskimi peski

naravnih barv in različnih debelin, ki jih z možem sama nabirata.

Njene stvaritve občudujemo tudi v naravnem okolju Baške grape, med drugim v Podbrdu (Tekač), na Bači pri Podbrdu (Pomnik hribovski materi), na Koritnici (Motorist)...

Slike si po predhodni najavi lahko ogledate v njenem ateljeju na Grahovem ob Bači, kjer jih lahko tudi kupite.

T: +386 41 425 577

E: slikeizpeska@gmail.com

W: slikeizpeska.com/, facebook.com/slike.izpeska

Stanka Golob v svojem ateljeju

Tolminski muzej

Muzej se nahaja v središču Tolmina, v obnovljeni Coroninijevi graščini iz druge polovice 17. stoletja. Njegove zbirke ter stalne in občasne razstave obravnavajo celotno nekdanje tolminsko gospostvo, ki je obsegalo še občini Kobarid in Bovec. Prikazujejo zgodovinski razvoj območja od prazgodovine do danes, kar je izrednega pomena tudi za zgodovino Baške grape, ki je bila pomemben sestavni del območja.

Muzej ima še nad deset zunanjih zbirk in objektov v drugih krajih Zgornjega Posočja.

Odprt je celo leto.

Tolminski muzej, Mestni trg 4, 5220 Tolmin;

T: +386 5 381 13 60;

E: muzej@tol-muzej.si;

W: www.tol-muzej.si

Posebnosti

Tirolska dediščina

Za zgornji del Baške grape, natančneje za vasi med Rutom in Petrovim Brdom, je značilna dediščina, ki so jo predniki tukajšnjih prebivalcev prinesli iz svoje prejšnje domovine, Južne Tirolske. Kolonizacija omenjenega območja sega v čas med leti 1218 in 1251, ko je Oglejski patriarh Bertold Andeški tu naselil kmete iz okolice Innichena (San Candido). Za območje je bila značilna močna samouprava (posebna upravna enota, imenovana Rihtarija) in privilegiran pravni položaj. Naseljenci so bili oproščeni tlake in nekaterih drugih dajatev, imeli so prosto pravico do lova po gozdovih, prav tako pa jim ni bilo treba služiti vojske. Tirolsko narečje se je ohranilo vse do 19. stoletja. Še danes se kaže v slekanju, to je zamenjavi sičnikov in šumnikov in zamenjavi glasov v in b. Na nekdanje tirolsko narečje opozarjajo tudi ledinska in hišna imena ter priimki, ki imajo značilen nemški prizvok.

Filmska dediščina

Baška grapa je po drugi vojni postala zanimiva tudi za filmsko industrijo. Filmarje vabi predvsem s svojimi imenitnimi naravnimi kulisami.

Prvi slovenski celovečerni, igrani, zvočni film Na svoji zemlji

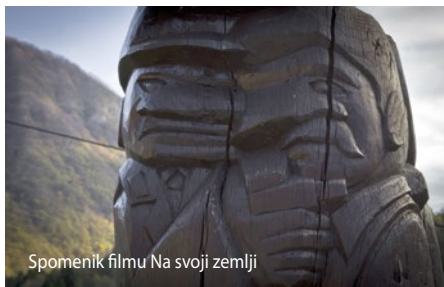
Posnet je bil v vaseh Grahovo ob Bači in Koritnica. »Stane, glej jo našo Grapo,« so legendarne besede, ki pomenijo rojstvo slovenske filmske besede.

Film prikazuje odpor partizanov in civilnega prebivalstva na Primorskem izpod italijanske in nemške nadoblasti. Večina zunanjih prizorov je bilo posnetih v času od 22. novembra 1947 do 24. septembra 1948. Pri filmu so sodelovali nekateri legendarni ustvarjalci, kot so režiser France Štiglic, scenarist Ciril Kosmač, skladatelj Marjan Kozina, igralka Štefka Drolc, Majda Potokar in Mileva Zakrajšek ter igralca Aleksander

Valič in Stane Sever. Poleg tega je bil kot prvi jugoslovanski film predstavljen na prestižnem filmskem festivalu v francoskem Cannesu.

Film Na svoji zemlji je edini slovenski film, ki so mu postavili spomenik. Dva in pol metra visoka lesena skulptura je bila na Grahovem ob Bači odkrita leta 1975.

Prav zaradi izredne povezanosti filma in okolja je leta 2012 nastala Tematska pot Na svoji zemlji.

Spomenik filmu Na svoji zemlji

Druga filmska dediščina zajema še dokumentarne filme:

- Leta 1968 je režiser Mako Sajko v filmu Plamen v dvonožcu predstavil žičnico in naprave na vodni pogon ter Ivana Brovča kot nadarjenega ljudskega izumitelja. Film je nastal pri Viba filmu.
- »Sveta noč - Slovenske jaslice«. Prva slovenska verska oddaja, ki jo je leta 1991 posnela Radio televizija Slovenije v gorski vasi Stržišče v Baški grapi;
- Dokumentarne filme v produkciji Kulturno tehnično turističnega društva Baška dediščina: Sveta noč - Slovenske jaslice, 26 let pozneje - spomini na prvo versko oddajo; Niti in vozli ponosa - o nekdanji Tovarni volnenih izdelkov Bača Podbrdo; Grema u hrib sejct (Gremo v hrib kosit) - o hribovski košnji v Baški grapi; Vetrovalna naprava predora Bukovo - pretiha pričevalka odmaknjenega časa.

Legende

Baška grapa je bogata z legendami. Nekaj jih živi le še v ustnem izročilu, nekaj pa jih je zapisal literarni zgodovinar in planinec profesor Janez Dolenc. V nadaljevanju povzemamo tri takšne legende.

Vas bo trikrat gorela

Nekoč je nad vasjo Kal hodil deseti brat, si jo ogledoval in prerokoval: »Ta vas bo trikrat gorela.« In je res: leta 1912, 1925 in 1980.

Mlin v soteski Plumf

V Plumfu je nekoč živel bogat mlinar, ki je rad goljufal kmete, zato ga niso marali. Kazalo je, da bo obubožal. Nekega dne je vzdihnil: »Da bi prišel vsaj hudič, če ni nikogar drugega!« Res se je prikazal in mu ponudil pomoč, če mu da mlinski kamen. Ko je privolil, ga je hudič privezal nanj in vrgel v globok tolmun. Mimoidoči so slišali le grozen zvok, kot nekakšen »plumf«. Mlinarja so našli mrtvega. Mlina pa se je takrat prijeló ime »mlin v Plumfu«.

Turški križ

V vasi Davča so nekoč Turki ugrabili dečka in ga vzgajili v janičarja. Po več letih je s Turki prijezdil v Baško grapo in se z njimi utaboril v Podbrdu. Prebivalci Sorice, Davče in Petrovega Brda so jih nad Podbrdom pričakali v zasedi in jih s kamenjem in hlodovino uspešno zaustavili. Med njimi je bila tudi sestra pred leti ugrabljenega dečka. Pri enem od ranjenih janičarjev je opazila, da ima na roki vtetovirano enako znamenje, kot ga je imela sama. V njem je spoznala svojega ukradenega brata. Ta je v živo skalo vsekal znamenje v obliki križa, kar naj bi pomenilo, da se Turki v te kraje ne bodo več vrnili. Znamenje pa je vidno še danes.

Panorama Baške grape s Slatnika (1598 m)

Lokalna kulinarika

Na kulinariko gornjega dela Baške grape je vplivala tirolska poselitev, spodnjega pa bližina Cerkljanske in Tolminske. Povsod so sejali predvsem pšenico in ajdo, v spodnjem delu tudi koruzo, sadili pa krompir, fižol, bob, zelje in repo. Živinoreja je bila omejena na govedorejo in prašičerejo, ki sta zagotavljali mleko in meso za kasnejšo predelavo v mlečne in mesne izdelke. Nekatere lokalne jedi:

Frika

V začetku 20. stoletja so po skoraj vseh vaseh odpirali vaške mlekarnice, kjer so mleko predelovali v sir in maslo. Sir je osnova za **friko**, eno značilnih jedi Baške grape. V gornjem delu jo pripravljajo samo iz polnomastnega sira, stopljenega na zaseki, jedo jo s kruhom. V spodnjem delu pa sir stopijo na špehu ali masti, jedo jo s polento.

Budla

Jed je značilna za kraje s tirolsko poselitvijo. Potrebujemo: ajdovo moko, enako količino zaseke, malo manj bele moke, kvas, mlačno vodo, sol. Obe moki zmešamo, zaseko raztopimo. Dodamo sol, vzhajaj kvas in toplo vodo ter pripravimo redko testo. Zlijemo ga v pekač. Vzhajamo, pečemo eno uro. Jemo še toplo.

Budle

Jed je značilna za spodnji del Baške grape. Potrebujemo: krop, koruzno moko, ocvirkovo mast, sol, sladkor. Koruzni moki prilijemo krop in narahlo mešamo. Dodamo stopljeno ocvirkovo mast, sol, žličko sladkorja. Masa ne sme biti pregosta. Oblikujemo jo v večje kroglice in jih previdno vlagamo v vrelo vodo. Ko priplavajo na vrh, so kuhane. Jed je sestavni del pustnega kosila. Zraven: suha rebrca, kislo zelje z ocvirki.

Koline, največji kmečki praznik

Značilni produkti kolin: želodec, mulce (slane krvavice), klobase, kožnate klobase, zaseka.

- **Želodec** je najbolj zaželen produkt kolin. Zanj uporabimo najboljše svinjsko meso, neokajeno slanino in začimbe: česen, sol, poper. Z zmleto zmesjo napolnimo svinjski želodec, danko in mehur, ki po več mesecih dozori v hribovsko specialiteto (ponavadi junija v času košnje).
- **Mulce** (slane krvavice), značilna lokalna jed, ki je še danes pogosto na zimskem jedilniku. Potrebujemo: zmes iz svinjske krvi, stopljene zaseke, pražene čebule, domače ajdove moke in začimb: mete, soli in popra, s katero napolnimo svinjska čreva. Takoj, ko so izdelane, jih skuhamo. Nazadnje jih še spečemo v pečici, da dobijo hrustljivo skorjo. V spodnjem delu Baške grape poznajo tudi **sladke mulce**, verjetno zaradi vpliva italijanske kuhinje med obema vojnama. Sladkost jim dajejo jabolka, palaj (sladka meta) in sladkor.
- **Zaseka**: Potrebujemo: »slabše« svinjsko meso in »boljšo« slanino, začimbe: sol, poper, lovorovi listi, česen, brinove jagode. Kot zabela je zaseka krona večine jedi.

Javna prometna infrastruktura

Parkirišča

Javno parkirišče je urejeno na Kneži pri Domu puntarjev, v centru Podbrda nasproti trgovine in v vasi Stržišče. Manjši parkirni prostor za 3 do 4 vozila je v središču Klavž ob mostu čez potok Sopota. Parkiranje je mogoče tudi ob vseh štirih železniških postajah ter ob cesti, kjer je izhodišče za obisk slapa Sopota in izvira Dícova voda. Parkiranje na zasebnih zemljiščih, ob hišah ali travnikih ni zaželeno, v kolikor to ni dogovorjeno z lastniki. Parkiranje avtomobov in kampiranje izven urejenih avtokampov pa je strogo prepovedno in kaznivo. Obe uslugi ponuja Camp Šorli na Koritnici.

E-polnilnice

Na območju Baške grape sta vzpostavljeni dve polnilnici za električne avtomobile, ki sta v zasebni lasti:

- pri gostilni »Brunarica Slap« ob glavni cesti Podbrdo–Petrovo Brdo,
- v Kampu Šorli na Koritnici

Solarna klop

Namenjena je polnjenju mobilnih telefonov. Nahaja se v Podbrdu ob cesti na železniško postajo pred zdravstvenim domom.

Železniške postaje in postajališča

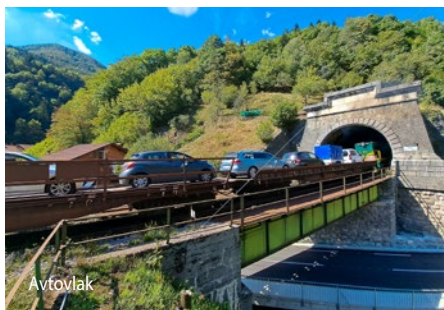
Železniška postaja Podbrdo

Cesta na železniško postajo se od glavne ceste skozi Podbrdo odcepi nasproti spomenika padlim. Potnikom namenja sanitarije, notranjo čakalnico, kartomat, parkirišča za avtomobile in urejena parkirna mesta za kolesa. Tu je tudi postajališče avtovlaka, ki skozi Bohinjski predor povezuje Bohinjsko Bistrico s Podbrdom, Mostom na Soči in Novo Gorico. Postaja je eno izmed

izhodišč za trajnostno pohodništvo v celotnih Julijskih Alpah, saj omogoča dostop z vlakom v neposredno bližino gorskih ali planinskih tur (na Bohinjsko-Tolminske gore, na Porezen).

Železniška postaja Podbrdo

Avtovlak

Železniško postajališče Hudajužna

Dostop je urejen po stranski asfaltirani cesti, speljani preko mostu čez reko Bačo. Postajališče ni zasedeno s prometnikom. Ob njem je omogočeno parkiranje koles in avtomobilov. Je eno najlepše ocvetličanih v Baški grapi. Poznano je kot eno od izhodišč za Črno prst, Porezen, Zakojco in Kojco.

Železniška postaja Hudajužna in parkirišče za kolesa

Železniška postaja Grahovo ob Bači

Postaja je nekoliko odmaknjena od istoimenskega naselja. Do nje vodi cesta, ki se od lokalne ceste Grahovo ob Bači–Bukovo odcepi tik preden jo prečka železniška proga. Ima urejena parkirna mesta za kolesa in parkirišča za osebne avtomobile.

Je eno od izhodišč za obisk Tematske poti Na svoji zemlji in za vzpon na Rodico, Kotel in Kojco.

Železniško postajališče Podmelec

Nahaja se na levem bregu reke Bače. Čeprav se nahaja v vasi Klavže, nosi ime bližnjega večjega naselja Podmelec. Do njega pridemo po asfaltirani cesti, ki se od lokalne ceste Klavže–Logaršče odcepi pri nekdanji lesni tovarni. Postajališče ni zasedeno s prometnikom. Omogoča parkiranje za kolesa in osebne avtomobile. Je eno od izhodišč za Šentviško goro, Kobiljo glavo in Jalovnik.

Grahovo ob Bači - železniški most

Projektni partnerji: nastanitveni ponudniki in društva

Planinski dom Zorka Jelinčiča Črna prst

Stržišče 48, 5243 Podbrdo
T: +386 31 260 400, +386 5 3808 260
E: podbrdo73a@gmail.com
W: www.podbrdo.si

Hikers Hut Hišar

Trtnik 4, 5243 Podbrdo
T: +386 41 655 081
E: batzajla@gmail.com
W: www.batzajla.com/hikers-hut-hisar-hostel/

Planinski dom na Poreznu

Porezen 19, 5243 Podbrdo
T: +386 41 221 795
E: pd.cerkno@pzs.si
W: www.planinsko-drustvo-cerkno.si

Turistična kmetija »Pri Flandru«

Zakojca 1, 5242 Cerkno
T: +386 5 37 79 800, +386 31 288 142
E: info@kmetija-flander.si
W: kmetija-flander.si

Hiša Brdo Guesthouse

Grahovo ob Bači 71, 5242 Grahovo ob Bači
T: +386 69 760 960
E: rogerholliday@aol.com
W: sloveniaguesthouse.com

Camp Šorli Koritnica

Koritnica 61a, 5242 Grahovo ob Bači
T: +386 31 356 367
E: camp.sorli@gmail.com
W: www.camp-koritnica.com

Kulturni turizem

Kulturno tehnično turistično Društvo Baška dediščina

Stržišče 28, 5243 Podbrdo
T: +386 41 601 248
E: ktt.dbd@gmail.com
W: baskadediscina.si

Športni in zgodovinski turizem

Turistično društvo Podbrdo

Podbrdo 73A, 5243 Podbrdo
T: +386 31 405 835
E: info@ptrf.si
W: tdpodbrdo.si

Apartmaji Utrinek

Podbrdo 12, 5243 Podbrdo
T: +386 31 346 336
E: info@apartmaji-utrinek.si
W: www.apartmaji-utrinek.si

Apartmaji Kikelj

Stržišče 22, 5243 Podbrdo
T: +386 31 687 084
E: barbara.kikelj@gmail.com

Jaka Ortar s. p.

planinski in smučarski vodnik, interpretator
geografske pokrajine
Koritnica 16 b, 5242 Grahovo ob Bači
T: +386 41 512 841
E: guide.jaka@ortar.net

Pomembni naslovi

I FEEL
SLOVENIA

KLIC V SILI

T: 112

POLICIJA

T: 113

Društvo Gorska reševalna služba Tolmin

Trg tigrovcev 5, 5220 Tolmin
T: 112

Turizem Dolina Soče, TIC Podbrdo

Podbrdo 18, 5243 Podbrdo
T: +386 5 38 00 485
E: info.podbrdo@dolina-soce.si
(od maja do septembra)

Turizem Dolina Soče, TIC Tolmin

Mestni trg 6, SI-5220 Tolmin
T: +386 5 38 00 480
E: info.tolmin@dolina-soce.si

Planinsko društvo Podbrdo

Podbrdo 73/A, 5243 Podbrdo
T: +386 5 38 08 260
E: pdpodbrdo73a@gmail.com

Železniška postaja Podbrdo

Podbrdo 71, 5243 Podbrdo
T: 080 81 11
E: potnik.info@slo-zeleznice.si
W: potniski.sz.si/iskalnik-voznih-redov

Zdravstveni dom Tolmin Splošna ambulanta Podbrdo

Podbrdo 73a, 5243 Podbrdo
T: +386 5 620 33 50
E: sa1.podbrdo@zd-tolmin.si

Mercator d. o. o., market Podbrdo

Podbrdo 33b, 5243 Podbrdo
T: +386 51 285 806

Pogodbena pošta Podbrdo

v Domu upokojencev Podbrdo
Podbrdo 33, 5243 Podbrdo
T: +386 5 38 01 841

Bankomat Banka OTP

center Podbrda, Podbrdo 33A

Petrol bencinska črpalka v Podbrdu

Podbrdo 60c, 5243 Podbrdo
T: +386 5 38 08 513

Defibrilatorji lokacije:

Podbrdo - ob vhodu v vrtec
Stržišče - dom krajanov
Hudajužna - dom krajanov
Grahovo ob Bači - gasilski dom
Rut - dom krajanov
Kneža - dom krajanov

Osnovna šola Simona Kosa Podbrdo

Podbrdo 32, 5243 Podbrdo
T: +386 5 38 08 530
E: os.podbrdo@guest.arnes.si
W: os-podbrdo.si

Info točka Alpske konvencije

Posoški razvojni center
Trg tigrovcev 1, 5220 Tolmin
T: +386 5 384 15 00
E: info@prc.si
W: www.prc.si/info-tocka-alpske-konvencije

Občina Tolmin

Ulica padlih borcev 2, 5220 Tolmin
T: +386 5 381 95 00
E: info@tolmin.si
W: tolmin.si

Viri in literatura

- Alpski mladinski raziskovalni tabor (1992; Podbrdo), Alpski mladinski raziskovalni tabor (1993 ; Podbrdo), Alpski mladinski raziskovalni tabor (1995); Podbrdo). Baški zbornik, 2006. Tolminski muzej, Tolmin
- Ciglencečki, Slavko, Drago Trpin, Peter Štih, Silvo Torkar, Vincenc Rajšp, Stane Granda, Damjana Fortunat-Černilogar, idr.: *Prispevki za zgodovino Tolminskega*. Let. 42, št1. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Sekcija za krajevno zgodovino., 1994
- Dolenc, Janez: *Zlati Bogatin*, 1992. Kmečki glas, Ljubljana.
- Hribi. 2006. <https://www.hribi.net/>. Dostopno 14. 12. 2023
- Julijske Alpe. »Juliana trail – overall tour«. <https://julian-alps.com/en/tour/long-distance-hiking/juliana-trail-overall-tour/34541732/#caml=668,28qlwm,7nu7a0,0,0>. Dostopno 7.12. 2023
- Petronio, Paolo, 2000: *Transalpina - Bohinjska proga*: [monografija]. Ljubljana, Slovenske železnice.
- Sorč, Ervin, 2006: *Skrivnosti Bohinjskega predora*. Ljubljana, Holding Slovenske železnice.
- 50 let Planinskega društva Podbrdo: (1957–2007): zbornik. Podbrdo: Planinsko društvo, 2007.
- Primorske stene, 2009. <https://www.primorskestene.com/>. Dostopno 15. 5. 2024
- Rejec, Patricija: *Kako je Bohinjska proga vplivala na življenje prebivalstva v Baški grapi*: diplomsko delo. Maribor, 2011. <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=21213>.
- Rustja, Karel, 1990: *Proga predorov*. Železniško gospodarstvo, Odsek za muzejsko dejavnost, Ljubljana.
- Tolminski muzej. 2002. <https://www.tol-muzej.si/>. Dostopno 14. 12. 2023
- Torkar, Silvo, 2020: *Zgodovinska antroponimija in toponimija vzhodne Tolminske*. Založba ZRC, Ljubljana.
- Valentinčič Furlan, Nadja: Zavedanje korenin: tirolska poselitev Baške grape. *Planinski vestnik* 115 (11): 4–7. 2015.
- Ilešič, Svetozar, 1949: *Kmečka naselja na Primorskem*. Državna založba Slovenije, Ljubljana
- Kenda, Stojan, 2004: *Baška grapa in Šentviška planota: pohodniške poti*: [zemljevid, kartografska podlaga Geodetski zavod Slovenije]. Tolmin, samozaložba
- Kenda, Stojan, 2021: *Cerkev Marijinega rojstva na Temljinah*. Tolmin, samozaložba
- Munih, Jože, 2012: *Zdravilni izviri*. Tolmin, samozaložba
- Nahrbtnik na rame in gremo!« Osnovna šola Simona Kosa Podbrdo, 2012
- Podmeška fara skozi čas*. 2. dopolnjena izdaja. Kneža, 2002
- Rojšek, Daniel, 1991: *Naravne znamenitosti Posočja*. Državna založba Slovenije, Ljubljana
- Spominski muzej pisatelja Franceta Bevka : *katalog stalne razstave*. Mestni muzej Idrija, 2006.
- Zgaga, Olga, 2022: *Stare jedi v gornjem delu Baške grape*. Kulturno tehnično turistično društvo Baška dediščina, Stržišče, 2020
- Zgaga, Olga, 2020: *Kejzna karta me pisej*. Podbrdo na starih razglednicah. Občina Tolmin, Tolmin
- Zgaga, Olga, 2022: *Odsevi literarne in filmske dediščine v Baški grapi*. Kulturno tehnično turistično društvo Baška dediščina, Stržišče
- Wraber, T, 2006: *2 X Sto alpskih rastlin na Slovenskem*. Prešernova družba, Ljubljana

Vodiči

- Juliana Trail 270/16. Skupnost Julijskih Alp, 2019
- *Slovenija: Športnoplezalni vodnik*, 2024, Sidarta
- Aplikacija: sidarta.si/izdelek/slovenija-spornoplezalni-vodnik-apps/
- Kenda, Stojan, 2004. *Pohodniške poti Baška grapa in Šentviška planota*. Tolmin, samozaložba
- Kenda, Stojan, 2021: *Cerkev Marijinega rojstva na Temljinah*. Tolmin, samozaložba
- Baška grapa: baskagrapa.si
- PZS zemljevidi planinskih poti: mapzs.pzs.si
- Plezalne stene v Baški grapi: <https://www.primorskestene.com/stene-v-tolminsko-bohinjskem-grebenu/v-peceh-nad-grantom-in-rutom>

Zemljevidi

- Julijske Alpe, 1 : 50.000, Planinska zveza Slovenije
- Baška grapa, 1 : 12.000, Občina Tolmin, 2020

Grahovo ob Bači – panoramska tabla

Kolofon

Izdajatelj: Občina Tolmin

Delovna skupina projekta Gorniška vas Baška grapa:

Tomaž Štenkler, Alenka Zgaga, Simon Dobravec, Nik Obid, Branko Kemperle, Zdenko Torkar, Ajda Torkar Štenkler, Uroš Mrak, Dragana Maoduš

Informatorji: Jan Valentinčič, Jaka Ortar, PD Cerkno, LD Podbrdo

Uredila: Olga Zgaga

Lektorirala: Olga Zgaga

Prelom in oblikovanje: GAF LAB, Rok Bezeljak s. p.

Fotografije: Gašper Beguš, Marko Dakskobler, Boban Todorović, Cveto Zgaga, Zdenko Torkar, Irena Štenkler, Jana Štenkler, Miljko Lesjak, Alenka Zgaga, Matjaž Prešeren, Laura Brovč, Drejc Dakskobler, Jožef Dakskobler, Matevž Hribar, Niko Rejec, Uroš Mrak (naslovna fotografija), Majda Rojc, Dejan Sel, Tomaž Štenkler, Alexey Elman, Klemen Bizalj, Nik Obid, Branko Kemperle, Ana Kavčič Drole

Tisk: IZI print, d. o. o.

Naklada: 2000 kos

Varna pot v gore

1. Vsako turo moramo izbrati glede na telesno pripravljenost in gorniško izkušnost vseh udeležencev. Pri tem smo še posebej pozorni na otroke in starejše udeležence. Planinarjenje pogosto zahteva trden in varen korak ter odsotnost vrtoglavice.
2. Vsak pohod naj bo podrobno načrtovan na podlagi opisov in zemljevidov planinskih poti. Pri načrtovanju vam bodo v največjo pomoč predstavniki lokalnih planinskih društev, gorski reševalci in oskrbniki planinskih koč.
3. Za vse aktivnosti v gorah je potrebno uporabljati ustrezno opremo in oblačila. Za planinske pohode potrebujete predvsem močne, visoke čevlje s kvalitetnim podplatom. Vreme se lahko v gorah hitro spremeni, zato je zelo pomembna zaščita pred dežjem in mrazom. Za hojo po zelo zahtevnih zavarovanih poteh, feratah in vse plezalne ture je nujna varovalna oprema in čelada. V zimskem času pa ne pozabite na plazovni trojček: žolna, lopata in sonda.
4. Pred odhodom na turo sporočite družinskim članom, prijateljem, oskrbniku planinske koče ali osebu nastanitve kakšen je vaš cilj, kje boste hodili in kdaj se nameravate vrniti.
5. Hitrost hoje naj bo prilagojena najšibkejšim članom skupine. Predvsem na začetku ture hodite počasneje.
6. Nikdar ne zapuščajte označenih poti. Posebna previdnost je potrebna pri hoji po trdih meliščih in mokrih travnatih pobočjih. Še posebej nevarno je prečkanje strmih snežišč.
7. Pazite, da pri hoji ne prožite kamnov, saj lahko s tem poškodujete druge planince. Mesta, kjer obstaja nevarnost padajočega kamenja, je treba prečkati posamično, hitro in brez ustavljanja.
8. Kadar se v gore odpravite s psom bodite še posebej pozorni na druge obiskovalce in živali, ki se pasejo na visokogorskih pašnikih. Na ozkih poteh in v bližini živine naj bodo psi na vrvi.
9. Če se vreme nenadoma spremeni, če pot postane pretežka ali je v slabem stanju (poškodovana), se je najbolje odločiti za povratek. To ni sramotno, temveč je znak razumnosti.
10. Če se zgodi nezgoda, ohranite mirno kri. V nekaterih primerih si lahko pomagata sami. Če to ne gre, pokličite pomoč prek mobilnega telefona na številko 112. Po najboljših močeh poskrbite za poškodovanca (nudenje prve pomoči) in ostanite v stiku z gorskimi reševalci.
11. Gore so tukaj za vse. Ohranjanje narave in skrb za čistočo sta dolžnosti vsakega planinca. Varujte živalski in rastlinski svet ter smeti odnesite s seboj v dolino.

W: stanje-poti.pzs.si

KLIC V SILI: 112

Baška grapa

Balme
 Campo Vallemaggia
 Crissolo
 Dovje-Mojstrana
 Ginzling im Zillertal
 Göriach
 Großes Walsertal
 Grünau im Almtal
 Gschnitztal
 Hüttschlag im Großarlal
 Jezersko
 Johnsbach im Gesäuse
 Kreuth
 Lauenem

Lavin, Guarda & Ardez
 Lesachtal
 Luče
 Lungiarü
 Lunz am See
 Mallnitz
 Malta
 Matsch
 Mauthen
 Paulano
 Ramsau b. Berchtesgaden
 Region Sellraintal
 Sachrang
 Schleching
 St. Antönien

St. Jodok, Schmirn- &
 Valsertal
 Steinbach am Attersee
 Steinberg am Rofan
 Steirische Krakau
 Tiroler Gailtal
 Triora
 Val di Zoldo
 Valle di Lozio
 Valle Onsernone
 Vent im Ötztal
 Villgratental
 Weißbach bei Lofer
 Zell/Sele

Ob letu 2025

BERGSTEIGER
DÖRFER
 GORNIŠKE VASI

www.bergsteigerdoerfer.org/baska-grapa